

ПРОГРАМА
ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА
ОБЩИНА БРАЦИГОВО
2021-2027 г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ – БРАЦИГОВО №436/15.04.2022 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	5
1. Природо-географски фактори	5
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	5
1.2. Административно – териториална характеристика	6
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	9
1.4. Почви и полезни изкопаеми	11
1.5. Климат	11
1.6. Води	14
2. Социално-икономически фактори	16
2.1. Демографски и социални характеристики	16
2.2. Икономически показатели	18
2.3. Промисленост	21
2.4. Селско стопанство	24
3. Анализ по компоненти на околната среда	30
3.1. Атмосферен въздух	30
3.2. Води	33
3.3. Земи и почви	38
3.4. Зелена система и биоразнообразие	40
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда	48
4.1. Отпадъци	48
4.2. Шум	60
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	62
5. Управленски и финансови фактори	63
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	63
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	66
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	66
5.4. Информирание на обществеността	68
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	69
Раздел III. Визия за околната среда на общината	71
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	71
1. Генерална стратегическа цел	71
2. Специфични цели	71
Раздел V. План за действие	74
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	86
Раздел VII. Мониторинг и контрол	87
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	88
Списък на често използваните съкращения	91

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) очертава целите и действията, насочени към опазване, възстановяване и възпроизводство на естествената околна среда, поддържане на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурси в контекста на устойчивото развитие на община Брацигово.

Програмата се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните изменения на екосистемите и нарушаването на техните функции в следствие на антропогенните въздействия е ключов фактор за постигане на глобалната цел на политиката по устойчиво развитие – подобряване на качеството на живот и благосъстоянието. В този смисъл ОПООС цели не само по-устойчива околна среда, но и по-добро качество на живот на населението.

Настоящата Програма за опазване на околната среда за периода 2021-2027 г. е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на общината. При изготвянето на Плана за действие към ОПООС е обърнато специално внимание на Плана за интегрирано развитие на общинат Брацигово за периода 2021-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда.

Общинската Програма за опазване на околната среда (ОПООС) е разработена на основание чл. 79, ал. 1 и ал. 2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима за устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общинска администрация Брацигово за ефективно и целесъобразно използване на ресурсите. Програмата обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на Общините в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда.

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на околната среда, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ОПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка с траен ефект за обществото.

Целите на програмата се свеждат до:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в съответствие с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинската администрация и дейностите в програмата с националните и световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди”. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда, като се предотвратяват бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии” и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники” в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики” в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да ѝ бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

В тази връзка, ОПООС на община Брацигово съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологично земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на общината, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата.

Основният използван инструментариум при разработване на програмата е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически и SWOT анализи. ОПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

Община Брацигово е разположена на прехода между низинна и планинска територия, в Западно-Родопската област на Осоговско-Родопската зона, в красива котловина в най-североизточния край на Баташката планина. Тя заема южната част на област Пазарджик, в Южен централен район (ЮЦР). Територията на общината е 229 кв.км., което съставлява 5,3% от територията на област Пазарджик /4332 кв.км./ и едва 1,03% от територията на Южен централен район /22306 кв.км./ (NUTS 2).

Фиг. 1: Карта на област Пазарджик

Географското положение на община Брацигово благоприятства социалноикономическото ѝ развитие поради близостта на големи административни центрове, международни летища и добри транспортни връзки с областния град Пазарджик, град Пловдив и със столицата София. Общинската територия е разположена встрани от националните и трансевропейски транспортни коридори, но същевременно е в много добри комуникационни връзки с тях и със съседните общини. Оста за пространствено развитие от наднационално ниво, която има по-пряко отношение към община Брацигово е София-Пловдив-Одрин-Истанбул, която се припокрива частично с една от основните национални оси София-Пловдив-Стара Загора-Бургас. През територията преминава и основният път (Ш-375) свързващ град Пловдив с населените места в Западните Родопи.

Община Брацигово граничи със следните общини: на юг и югозапад – община Батак, на запад – община Пещера; на север – община Пазарджик; на североизток – община Стамболийски; на изток – община Кричим и на югоизток – община Девин.

Общината включва 7 населени места, административния център - гр. Брацигово и селата: Бяга, Жребичко, Исперихово, Козарско, Равногор и Розово и две курортни селища – „Васил Петлешков” и „Розовски вриз”. Средната гъстота на населените места е 3,06 н.м./100 км² при средна за страната – 4,78 н.м./100 км².

Град Брацигово е административният, икономически и културен център на едноименната община. Намира се на 7 км. от съседния общински център – гр. Пещера, на 26 км. от областния град Пазарджик, на 45 км. от гр. Пловдив, на 140 км от столицата на България гр. София и на 290 км от Черноморското пристанище – гр. Бургас.

1.2. Административно – териториална характеристика

Община Брацигово е една от 12-те общини в област Пазарджик. Тя е на седмо място по територия и население в областта. Към 31.12.2020 г. в община Брацигово живеят 8349 души, което е 3,32% от населението на област Пазарджик и 0,59% от населението на ЮЦР.

Най-голяма е концентрацията на население в общините Пазарджик, Велинград, Септември и Панагюрище – 73% от общия брой жители на областта. Най-малката по територия в района е община Пещера, а по население - община Стрелча. Най-големи по територия и население са общините Пазарджик и Велинград.

Средната гъстота на населението в община Брацигово (36,30 души на кв. км. за 2020 г.) е по-малка от средните стойности за област Пазарджик (58,00), както и от средната гъстота за страната (63,00) и за ЮЦР (63,00 души на кв.км.). По брой населени места (7), община Брацигово се нарежда на шесто място в областта. Най-много са населените места в община Пазарджик – 32 и община Велинград – 21, а най-малко в общините Пещера, Сърница, Ракитово и Батак – по 3.

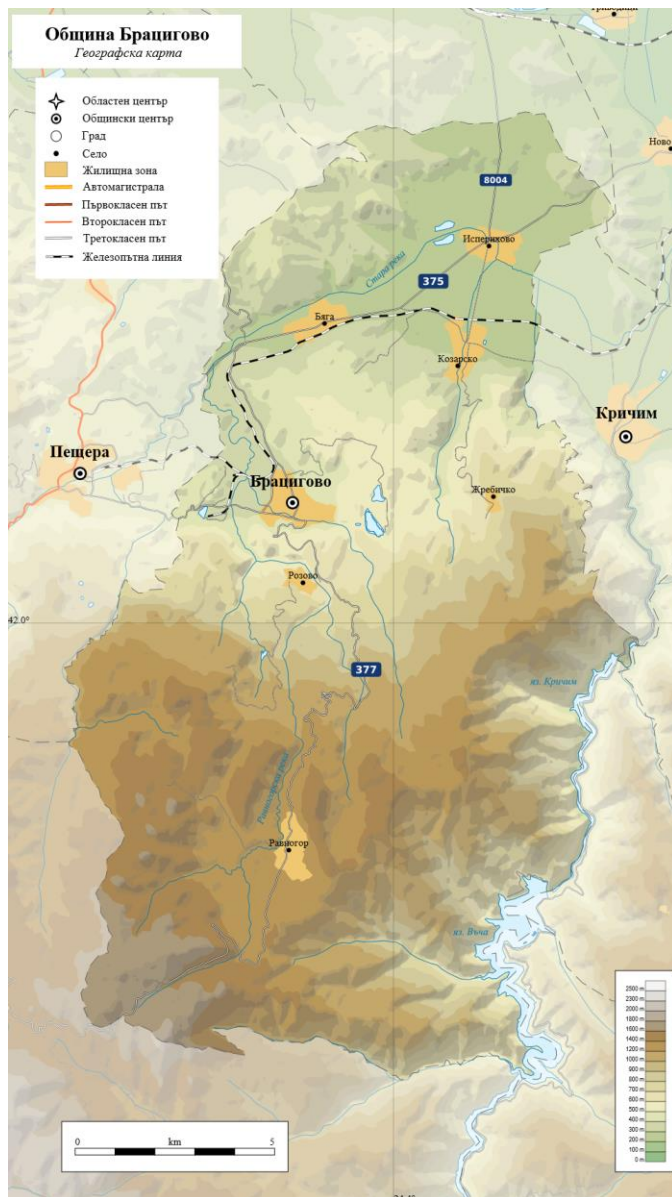
Таблица 1: Сравнителна характеристика на община Брацигово и останалите общини в област Пазарджик

Район, област, община	Територия кв. км.	Население брой 31.12.2020 г.	Гъстота на населението за 2020 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)	Равнище на урбанизация ¹ (%)
Република България	110372	6916548	63,00	5256	257	4999	73,73
<i>Южен централен район</i>	22306	1403991	63,00	1298	54	1244	67,46
Област Пазарджик	4332	251300	58,00	117	13	104	62,83
Батак	676	5130	7,59	3	1	2	51,59
Белово	223	7427	33,30	8	1	7	44,44
Брацигово	230	8349	36,30	7	1	6	43,86
Велинград	605	33464	55,31	21	1	20	62,86
Лесичово	209	5204	24,90	7	-	7	-
Пазарджик	637	105161	165,09	32	1	31	63,5
Панагюрище	599	21957	36,66	10	1	9	71,37
Пещера	135	17329	128,36	3	1	2	89,3
Ракитово	246	14383	58,47	3	2	1	82,49
Септември	349	23749	68,05	15	2	13	42,52
Стрелча	224	4485	20,02	5	1	4	84,2
Сърница	198	4662	23,55	3	1	2	71,82

Източник: Национален статистически институт

Урбанистичната структура на общината е подчертано центрична с концентрация на функции в общинския център и периферни селища с различен характер. В общинския център град Брацигово са съсредоточени административното и социално обслужване и основната част от икономическата дейност в общината.

¹ Относителен дял на градското население

Фиг. 2: Карта на община Брацигово

Според Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (НКПР - Актуализация 2019 г.), община Брацигово попада в групата от 5-то йерархично ниво. Това са много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини. В същата категория попадат и съседните на Брацигово общини Батак и Кричим.

Общината попада във функционална зона „Рила – Родопи“ за мерки с предимно социална насоченост, която включва 9 съседни/близки общини без близост до център от второ ниво и принадлежност към групите „гранични“ и/или „планински“. В тази функционална зона попадат общините: Белица и Якоруда (обл. Благоевград), Велинград, Сърница, Батак и Брацигово (обл. Пазарджик), Девин, Борино и Доспат (обл. Смолян).

Според географското положение, броя на населението и характеристиките на релефа, НКПР определя Брацигово в групата на слабо урбанизираните планински и полупланински периферни селски общини с центрове много малки градове и села.

Към 2019 г. община Брацигово е с по-ниска степен на урбанизация спрямо тенденциите в областта, в Южен централен район и в страната. Относителният дял на градското население в общината към 2020 г. е 43,86%, което показва сравнително балансирано разпределение на

населението в града и селата. За сравнение равнището на урбанизация в област Пазарджик за 2020 г. е 62,83%, в Южен централен район – 67,46%, а за страната – 73,73%.

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

Релефът на община Брацигово е средно планински, хълмист и равнинен, като територията ѝ изцяло попада в пределите на Западните Родопи. Средната надморска височина е 599 м.

Според физикогеографското райониране на България, община Брацигово попада в Западнородопската област на Осоговско-Родопската зона. В нея се включват части от Бесапарски, Къркарски и Баташки ридове. Най-високите ѝ части са източните склонове на рида Къркария с добре изразено северно–южно направление и северните склонове на Баташката планина – със западно–източно направление. Между тях е врязана долината на р. Стара и нейните притоци, включително реките Равногорска и Умишка.

Община Брацигово е с денivelация над 1100 м, между 300 и 1400 м.н.в. в Западнородопската област на Осоговско-Родопската зона.

Близо 80% от площта на община Брацигово се заема от крайния североизточен дял на Баташка планина – рида Равногор. В пределите на общината попада почти целия рид с изключения на крайните му западни и южни части. Максималната му височина връх Санджак (1878 м) се издига югозападно от село Равногор, на границата с община Батак. На север рида постепенно се понижава и завършва с полегати склонове до долината на Стара река, а на изток, към долината на река Вьча склоновете са много стръмни, на места отвесни. В северната част на община Брацигово се простират южните склонове на ниските Бесапарски ридове с височина до 500 м. Районът южно от тях и северно от крайните разклонения на рида Равногор се заема от обширната долина на Стара река и в нейното корито. Югоизточно от село Исперихово се намира най-ниската точка на общината – 222 м н.в.

Град Брацигово е разположен в малка красива котловина в най-североизточната част на Баташката планина, Западни Родопи, на средна надморска височина 420 м. През града тече планинската река Умишка от поречието на Стара река, приток на Марица.

Баташката планина е висок и широк масив със стръмни склонове, дълбоко прорязани от изтичащите от него реки. Северният стръмен склон на Баташката планина е част от Севернородопския разломен склон, в чието подножие има срутища.

Геоложкият строеж на територията на общината е представен от гнайси, амфибиолити, слюдести шисти, дебелослойни мрамори. Широкото релефоизграждащо участие на мраморите е предпоставка за образуването на форми с карстов характер.

Обобщените съвременни схеми за геоложкия строеж на Брацигово-Доспатската депресия са, че тя е представлявала междусводово понижение, разположено между Западнородопския, Буйновския и Персенско-Преспанския свод. Понижението е запълнено от седиментни, вулканогенни и седиментно-вулканогенни скали, които изграждат младия горен структурен комплекс на разреза, датиран като еоцен-олигоцен. В обхвата на град Брацигово се установяват различни лито- и хроностратиграфски единици.

Много типични за района на Брацигово са гравитационните кватернерни отложения (колувий). Възрастта им е кватернер-холоцен. Представени са от глини, пясъчливи глини, чакъли, големи скални блокове и други съвременни образувания. Размерите на блоковете варират от юмрук до 8-10 м³. Най-често те са тектонски обусловени. Образуват се каменни потоци и реки, заемащи големи пространства и замаскиращи по-старите формации. Типични „каменни реки“ се наблюдават западно от с. Козарско и в землището на с. Розово. На места в тях има опасност от развиване на свлачищни процеси.

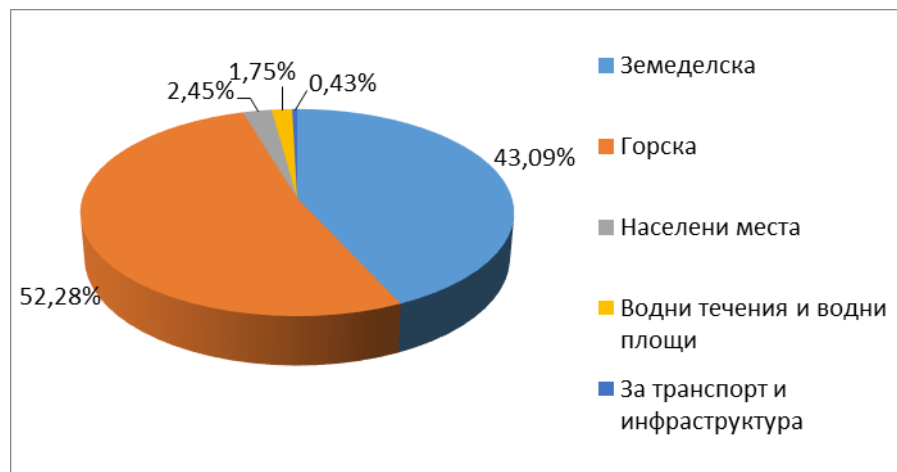
Най-голям относителен дял в територията на община Брацигово заемат горските територии – 120203 дка (52,28% при средно за страната 35%). На второ място е земеделската земя – 99067 дка (43,09% при средни за страната 58%). Населените места са 2,45% или 5647 дка. Водните площи заемат 1,75% от територията на общината, а площите за транспорт и инфраструктура 0,43%. На територията на общината няма площи за добив на полезни изкопаеми.

Таблица 2: Баланс на територията на община Брацигово (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
229927	99067	120203	5647	4028	0	981

Източник: Национален статистически институт

Графика 1: Разпределение на площта на община Брацигово по видове територии

Източник: Национален статистически институт

В тектонско отношение в късноалпийския структурен план обектът попада в Маришката разломна зона. Южната граница на Маришката разломна зона минава в южната периферия на гр. Брацигово по Пещерско-Брациговския разлом.

На юг от този разлом в докамбрийските скали, които са подложка на описаните палеогенски, неогенски и кватернерни отложения е формирана Севернородопската антиклинала с ос почти изток-запад. На север от същия разлом в докамбрийските скали е формирана Бесепарската синклинала, чиято ос също е почти изток-запад. Бесепарската синклинала почти изцяло е препокрита от по-млади отложения.

Алпийският тектонски етап се характеризира с блоково-разломни движения. По разломи успоредни на Маришкия дълбочинен разлом, е станало стъпаловидно пропадане на допалеогенските и палеогенските структури на север.

През кватернера по Пещерско-Брациговския разлом е формирана едностранна грабенова структура. Неотектонската тенденция в района е към издигане със сумарна плиоцен-кватернерна деформация около 1 500 м. Съвременното вертикално движение на земната кора също е в посока издигане със средна скорост 1 мм годишно.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

В общината са разпространени главно кафяви горски, канелени горски, горски почви, а по поречията – алувиално-ливадните почви. Кафявите горски са застъпени в местата над 1000-1200 м. Отличават се с по-ниско плодородие и са предпоставка за интензивно картофопроизводство, лозя, рози и др. По поречията на реките почвите са алувиално-ливадни. Тези почви са подходящи за интензивно земеделие - отглеждане на зеленчуци, овощни култури, зърнени култури. Високата част от територията на общината е заета предимно от кафяви горски почви, които са подходящи за лозя, тютюн, картофи, маслодайни и етерични маслени култури.

Почвите в района на общината са чисти. Няма данни за замърсени земеделски земи от промишлени дейности. Причини за доброто екологично състояние на почвите е липсата на активна промишлена дейност, както и интензивна селскостопанска дейност. На територията на общината няма складове за съхраняване на негодни и забранени за употреба продукти за растителна защита.

Ерозията, включително и водоплощната ерозия, не представлява съществен проблем за почвите на общината. Няма и данни за ерозионен натиск върху почвите от животновъдството поради свръхексплоатация на пасища.

Вкисляването на почвите в района е в следствие на природни процеси (почвен тип) и трябва да се има предвид при избора на култури. Няма регистрирани засолени и заблатени почви на територията на община Брацигово.

Полезни изкопаеми

Територията на община Брацигово е бедна на полезни изкопаеми.

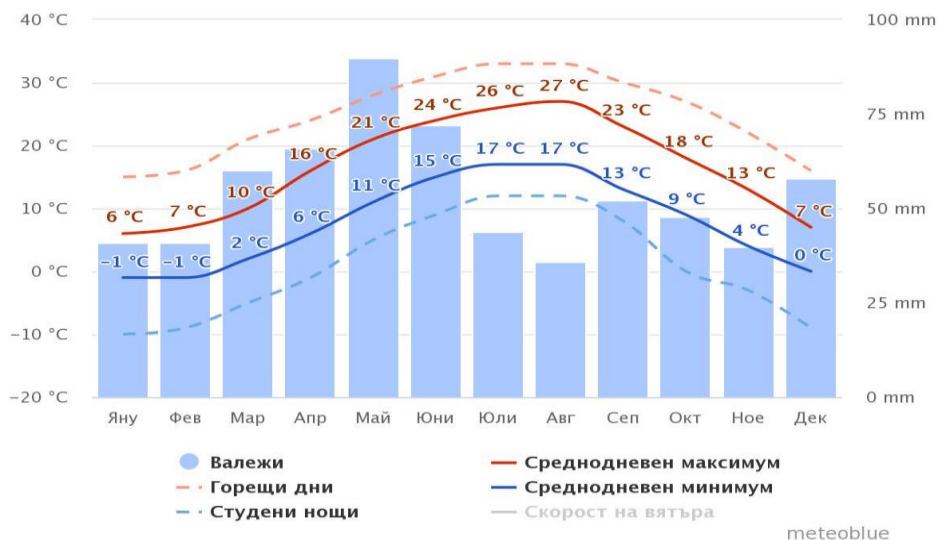
Разработвани са кариери за мрамор от местно значение, замразени за сегашния етап.

В Националния баланс на запасите и ресурсите е регистрирано едно находище на скално-облицовъчни материали – риолити – до с. Жребичко с 1091.5 хил. м³ детайлно установени ресурси от риолити за облицовка, с рандеман 43%. Находището е старо и е проучено с държавни средства през 2014-2015 г. Неусвоено е и за него няма концесия. При евентуалното му разработване, експлоатацията му трябва да се осъществява по открит способ.

1.5. Климат

Климатът в община Брацигово е преходно-континентален в северната част на общината и планински в южната част. Средната месечна януарска температура – 0,3°C; средна юнска – 21,9°C и средна годишна – 11,5°C. В планинските части с надморска височина над 1000 м съответните средни температури са по-ниски с 3°C от посочените.

Фигура 1: Средни месечни температури и валежи в община Брацигово

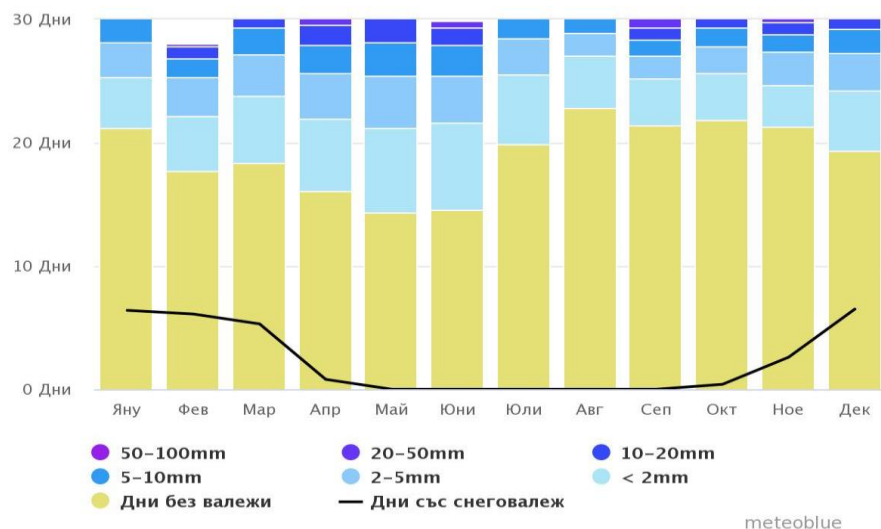
Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец от годината за община Брацигово. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години. Преходно-континенталният характер на климата в Брацигово е ясно изразен, обусловен от географското положение и особеностите на релефа.

През месеците юли и август средно по 2-3 дни температурите са над 30 °C, а 12-15 дни – над 25 °C. Мразовити дни (под 0 °C) се отчитат от декември до февруари и са средно 7-8 дни на месец. Най-ниски температури – под минус 5°C се отчитат от 5 до 8 дни в годината.

Най-голям брой ясни дни се наблюдават през летните месеци – юли и август (15 дни) и ранната есен – септември (12 дни). Най-малко слънчеви дни има през зимните и ранните пролетни месеци - (6-7) слънчеви дни. Районът се характеризира с добра (1700 часа) годишна продължителност на слънчевото греене.

Фигура 2: Средни месечни количества на валежите в община Брацигово

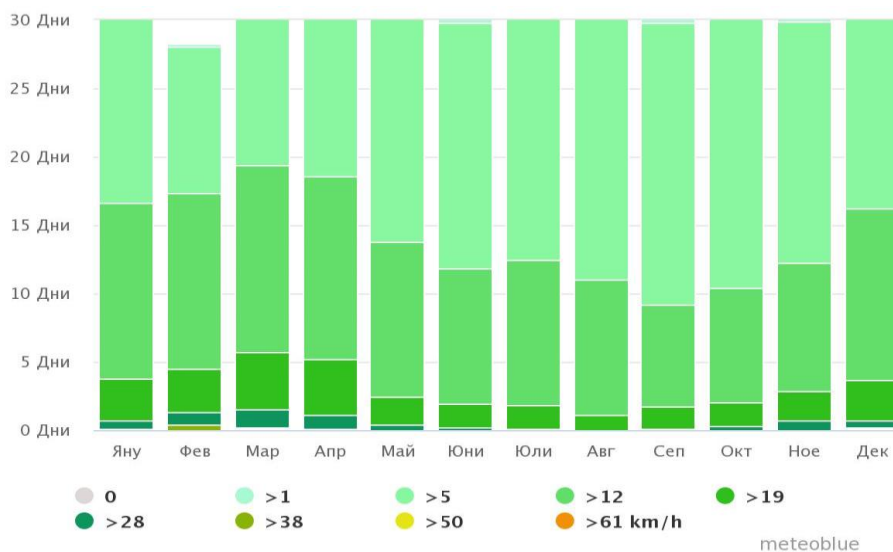
Източник: www.meteoblue.com/bg

Средногодишните валежи варират от 500 мм за ниските и от 750 до 1000 мм за високите части, при средни за страната 650 мм. Относителната влажност на въздуха е между 55% през август (най-сухия месец) и 83% през декември и януари. Денонощните колебания на влажността са по-малки: 90% в сутрешните и 75% в обедните часове. Снежната покривка е устойчива и се задържа на по-високите места от 30 до 60 дни в годината.

Климатичните данни за ветровата характеристика в Брацигово показват, че преобладаващи са северните, северозападните и североизточните ветрове, чиято честота е почти еднаква, а средната скорост на вятъра е 1,7м/сек.

Фигура 3: Средна скорост на вятъра в община Брацигово по месеци

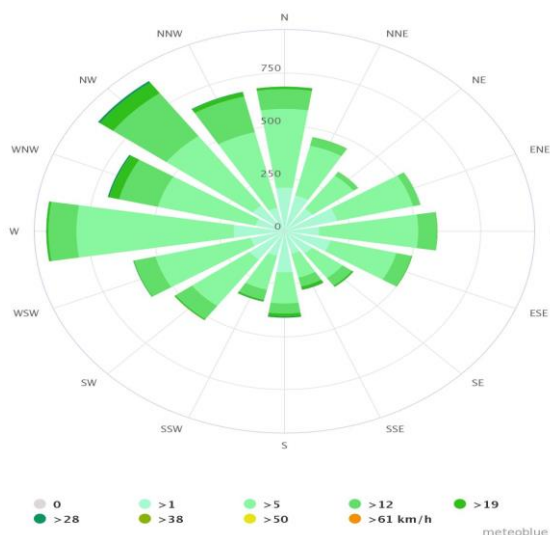
Източник: www.meteoblue.com/bg

Община Брацигово попада в Зона А - Зона на малък ветроенергиен потенциал.

Характеристиките на тази зона са:

- Средногодишна скорост на вятъра: 2 - 4 m/s;
- Енергиен потенциал: около 100 W/m² ; (т.е. по-малко от 1 500 kWh/m² годишно).

Фигура 4: Роза на ветровете на територията на община Брацигово

Източник: www.meteoblue.com/bg

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води

Повърхностните водни тела на територията на община Брацигово попадат в речния басейн (водосбора) на р. Марица. Основна водна артерия, минаваща през територията на общината, е р. Стара река с главните си притоци – р. Равногорска, р. Луда, р. Умишка, р. Павлица, други малки притоци и множеството долове.

Основна водна артерия на община Брацигово е Стара река (десен приток на Марица), която протича през нея с част от долното си течение на протежение от около 10 km. Северно от град Брацигово отдясно в нея се влива най-големият ѝ приток Равногорска река, която протича през общината с цялото си течение от 24 km.

По границата с общините Кричим и Девин преминава част от долното течение на река Въча (десен приток на Марица), като в нейните предели попадат западните брегове на двата големи язовира Въча и Кричим.

Стара река извира от Батак и Баташката планина (Баташки връх) или Снежник 2082 м. Средното многогодишно водно количество на р. Стара река при ХМС - гр. Пещера е 1,63 куб.м./сек. Модулът на оттока при същата станция варира от 7 до 17 литра в секунда на кв.км. Водите на р. Стара река и нейните притоци се използват за напояване на обработваеми земеделски земи в общината.

Формирането, подхранването и характера на режима на подпочвените води у нас се обуславя от зависимостта между различните физикогеографски и геоложки фактори, което определя и нееднаквото им количествено разпределение в план и дълбочина. Скалната основа и геоложката структура дават отражение върху характера и режима на подпочвените води, заедно с релефа, климата, почвената покривка и растителността.

Община Брацигово включва 7 населени места и две курортни селища, които са 100% водоснабдени с питейна вода. В региона населението се явява най-големият потребител на питейна вода. Друг голям потребител на вода е селското стопанство.

Населените места на територията на община Брацигово се водоснабдяват от тридесет и осем водоизточника, които са разпределени в шест водоснабдителни групи.

В гр. Брацигово има изцяло изградена улична канализация за дъждовни и отпадни води, а в с. Исперихово и с. Козарско частично изградена канализация за дъждовни и отпадни води.

В землището на село Исперихово има 200 бр. сондажи за подпочвени води, а в дворовете на къщите още 300 бр. от които се напояват земеделски земи. В село Бяга също има 150 бр. сондажи в дворовете, които се използват за напояване.

На територията на общината има изградени 5 микроязовира със завирен максимален обем 1 507 000 куб.м., както следва: Гачево блато – 865 000 куб. м., Бурово блато – 442 000 куб. м., Вриз – 25 000 куб. м., Чорбаново – 55 000 куб. м., Коручешме – 120 000 куб. м. Изкуствено създадените микроязовири се използват за напояване и риболов. Язовир „Коручешме“, село Бяга, е предаден с приемо-предавателен протокол от Община Брацигово на сдружение за напояване „Стара река“ село Бяга на 14.08.2003 година.

В района на град Брацигово е съществувал естетствен извор „Банището“ с дебит около 60 л/мин., считан от населението за лековит. Изворът е каптиран през 1945 год. Поради експлоатация на минералната вода чрез сондажите сега изворът няма самоизлив.

Целенасочени изследвания за разкриване на по-големи количества минерални води с висока температура започват през 1963 год. от ИПП „Водоканалпроекта“, когато е прокаран сондаж №1 на 50 м. северозападно от естествения извор. Сондажът достига дълбочина 160 м., на която аварира. Получена е минерална вода с дебит 0,5 л/сек., температура 19⁰С и напор 1 м. над терена. Установена е ясно изразена хидравлична връзка с извора.

През 1965 год. е прокаран сондаж №2 на 20 м. западно от сондаж №1 и достига дълбочина 505 м., като на дълбочина 481 м. навлиза в палеогенски материали. Лежащите над тях риодацити са в различна степен напукани, а в някои интервали и смлени. Сондажът разкрива вода с дебит 1,1 л/сек. в интервалите 170-213 м. и 412-437 м.

Със самоизлива на сондаж №2 пресъхва сондаж №1, а дебитът на извора е 1,4 л/сек. или общият дебит на извора и сондаж №2 е 2,5 л/сек. През месец август 1983 г. е измерен дебит на извора 0,6 л/сек. с температура на водата 19⁰С и дебит на сондаж №2 1,0 л/сек. с температура 26⁰С. След 1984 год. от Геологопроучвателнопредприятие Асеновград са прокарани още 3 сондажа с номера 3, 4, 5.

Всички прокарани в находището сондажи са разположени близо около естествения извор „Банището“ и практически са целели пресичане на водопроводящите разломи в дълбочина с цел получаването на минерална вода с по-висока температура и дебит.

Сондажи №1 и №3 се използват като наблюдателни пунктове за мониторинг на находището. За бутилиране на натурална минерална вода се предвижда да се експлоатира Сондаж №5. От сондаж № 2 се захранва обществена чешма за общо водоползване на минерална вода.

Технически възможен дебит на водовземно съоръжение сондаж №5 е 1,25 л/сек. и температура 21,3⁰С, а на сондаж №2 е 0,5 л/сек. и температура 28,5⁰С.

Находище „Брацигово“ е от защитен тип. Минералната вода се формира на значително разстояние от зоната на дрениране, има напорен характер и не може да се замърси чрез проникване на замърсители от повърхността.

Със Заповед №РД-40/17.01.2003 год. на Министъра на околната среда и водите за находището и за сондажи №2 и № 5 е учредена санитарно-охранителна зона.

Пояс I на СОЗ на сондаж №02 е с размери 25 на 10 м.

Пояс I на СОЗ на сондаж №5 е с размери 28 на 32 м.

Лечебно-профилактичните свойства на минералната вода се определят от нейната ниска минерализация и наличието на хидрокарбонатни калциеви и натриеви йони, както и на метасилициева киселина в колоидно състояние. Питейното балнео-лечение с този тип вода оказва въздействие основно върху стомашно-чревния тракт и жлъчно-чернодробната и бъбречно-отделителна системи. Водата намалява лекостепенно хиперцидитета на стомашния сок и стимулира кинетиката на жлъчните пътища. Метасилициевата киселина оказва анти-възпалителен и детоксичен ефект. Ниската минерализация и наличието на калциеви йони потенцира диорезата.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. В община Брацигово продължават неблагоприятните демографски тенденции, формирани още в края на миналия век.

Таблица 3: Население в община Брацигово 2016-2020 г.

	2016	2017	2018	2019	2020
Всичко	8827	8683	8530	8341	8349
Мъже	4353	4283	4198	4089	4123
Жени	4474	4400	4332	4252	4226
В града	3870	3813	3733	3658	3675
В селата	4957	4870	4797	4683	4674

Източник: Национален статистически институт

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението в община Брацигово (с около 8% за последните 5 години) или с 478 души през 2020 г. спрямо 2016 г.

През 2020 г. в общината живеят 8349 души. Структурата на населението по пол е сравнително балансирана - 49% мъже и 51% жени. В град Брацигово живеят 44%, а в селата 56% от жителите на общината.

През 2020 г. под трудоспособна възраст е около 14% от населението на община Брацигово. Възрастните над трудоспособна възраст са 2546 души или 30%. Около 56% е относителният дял на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 4: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2018 - 2020 г.

	2018			2019			2020		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	8530	4198	4332	8341	4089	4252	8349	4123	4226
Под трудоспособна²	1218	609	609	1176	598	578	1159	601	558
В трудоспособна³	4709	2604	2105	4626	2535	2091	4644	2540	2104
Над трудоспособна⁴	2603	985	1618	2539	956	1583	2546	982	1564

Източник: Национален статистически институт

Населението на община Брацигово продължава да застарява. Към 2020 г. децата до 14 г. са едва 13% от жителите на общината, а възрастните над 60 годишна възраст – почти 35%.

Таблица 5: Население по възрастови групи в община Брацигово 2016-2020 г.

Години	Общо	Възраст 0-14 г.	Възраст 15-29 г.	Възраст 30-44 г.	Възраст 45-59 г.	Възраст 60-74 г.	Възраст 75+ г.
2016	8827	1149	1323	1519	1836	1911	1089
2017	8683	1147	1272	1492	1821	1861	1090
2018	8530	1137	1227	1453	1793	1799	1121
2019	8341	1090	1198	1417	1768	1763	1106
2020	8349	1087	1180	1421	1772	1768	1121

Източник: Национален статистически институт

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - жени от 16 до 61 години и 2 месеца и мъже от 16 до 64 години и 1 месец.

⁴ Над трудоспособна възраст - тези граници са до навършването на 61 години и 2 месеца за жените и 64 години и 1 месец за мъжете.

Когато възрастовата структура е деформирана не може да се осигури както възпроизводството на населението, така и възпроизводството на трудовия потенциал. За влошаването на възрастовата структура у нас съществено допринесоха мащабните емиграционни процеси предимно сред младите възрастови групи. Емигрирането на цели млади семейства (заедно с децата) обуславя ускоряването на процеса на застаряване, което поставя натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи.

Таблица 6: Естествен прираст на населението на община Брацигово 2016-2020 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2016	66	28	38	172	91	81	106	-63	-43
2017	78	37	41	170	84	86	92	-47	-45
2018	68	34	34	169	99	70	101	-65	-36
2019	59	34	25	187	100	87	128	-66	-62
2020	55	31	24	179	78	101	124	-47	-77

Източник: Национален статистически институт

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 102 души на година, като през 2019 г. достига минус 128. Средногодишният брой на живородените деца в община Брацигово за периода 2016-2020 г. е 65. Средната смъртност за изследваните 5 години е 175 човека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст и задълбочаващата се демографска криза в района.

Община Брацигово не е засегната от процесите на силна урбанизация, характерни за повечето райони на страната. Въпреки, че населението не е равномерно разпределено по общинската територия, то е сравнително балансирано между града и селата. Това обуславя необходимостта от прилагане на интегриран подход и стимулиране развитието, както на административния център, така и на малките населени места в общината.

Тенденциите, като намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават и в останалите общини на област Пазарджик и ЮЦР и са симптоматични за страната като цяло, но в община Брацигово през последните години са силно изразени. В допълнение продължават да се наблюдават и задълбочават негативни тенденции, като по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция. Комбинацията от тези негативни процеси дава основание да се говори за демографска криза и изправя сериозни предизвикателства пред бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината.

Според направената от НСИ прогноза населението в Южен централен район, в област Пазарджик и в частност в община Брацигово ще продължава да намалява и застарява и в трите възможни варианта – оптимистичен, реалистичен и песимистичен.

Голямата пречка пред икономическия растеж, ще бъде значителното свиване на населението като цяло, както и конкретно на тези в трудоспособна възраст. Въпреки че

коэффициентите на възрастова зависимост⁵ в района остават почти непроменени в дългосрочен план, номинално населението във всички възрастови групи ще се свива чувствително.

Освен намаляване на населението в периода 2020 – 2035 г. и по трите варианта, прогнозата е за значителни изменения в структурата на населението, ще има по-малко лица в трудоспособна възраст, които ще издържат останалата част от населението.

Абсолютния и относителен дял на населението на възраст над 65 ще нараства. Очакванията са до 2035 г. този процент да е около 23.0%. Което пък ще постави под въпрос устойчивостта на осигурителната система: от едната страна ще има много получаващи, а от другата - все по-намаляващ брой работещи, т.е. внасящи осигуровки и данъци.

Застаряването на населението ще увеличава грижата за старите хора, а незадоволителните условия и недостатъчният капацитет на държавните старчески домове ще наложат нуждата от създаването на по-добре поддържани частни старчески домове. Влошаването на възрастовата структура на населението ще рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от насърчаване на ученето през целия живот. Застаряващото население ще постави натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи.

Поради намаляване на жените в детеродна възраст ще намалява и раждаемостта в абсолютни стойности. Населението до 14 годишна възраст в периода 2020 – 2035 г. ще намалява, което ще доведе до намаляване броя на учениците в сферата на образованието и ще се наложи закриване на отделни учебни заведения.

Като цяло, текущата демографска картина и перспективите за нейното развитие в средносрочен и дългосрочен план показват, че при равни други условия (при непроменени политики) демографският фактор ще компрометира възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижава ефективността на икономическата политика, насочена към осигуряването на (предпоставки за) такъв растеж.

Политиката за преодоляване на демографската криза в района трябва да е насочена към подобряване на инвестиционната среда, защото инвестициите са тези, които създават работни места и доходи, като по този начин задържат и привличат млади хора за живот и работа в общината.

2.2. Икономически показатели

Икономиката на община Брацигово има подчертан индустриално – аграрен характер. Структуроопределящи отрасли са промишленост (предимно преработваща и лека), селско стопанство и туризъм. Водещ отрасъл е индустрията (микро, малки и средни предприятия в различни отрасли на икономиката – предимно в сферата на леката промишленост, преработката на селскостопанска продукция и шивашката дейност).

През последните години Община Брацигово се развива в неблагоприятни макроикономически условия, но бележи ръст по основните показатели на отчетените нефинансови предприятия. Икономическото развитие на общината следва общата динамика на икономическите процеси в страната и в световен мащаб. Местните фирми са съпътствани от проблемите на предприятията в цялата страна, свързани предимно с ниска икономическа активност, липса на квалифицирани кадри, бавно навлизане на иновациите и ИКТ в производството и слаб инвестиционен интерес. Кризата с коронавируса COVID 19 през 2020 г.

⁵Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти(населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

генерира значителни загуби и негативи за местния бизнес, особено за туристическия сектор в общината.

Таблица 5: Брой предприятия в община Брацигово по основни икономически дейности 2016-2018 г.

Номенклатура на икономическите дейности	2016	2017	2018
Общо	294	294	315
селско, горско и рибно стопанство	70	65	77
добивна промишленост	.. ⁶	-	-
преработваща промишленост	54	57	56
производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	.. ⁷
доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване
строителство	9	12	12
търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	96	97	100
транспорт, складиране и пощи	4	3	5
хотелиерство и ресторантьорство	25	26	25
създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	6	5	4
операции с недвижими имоти	..	3	3
професионални дейности и научни изследвания	4	5	7
административни и спомагателни дейности
образование
хуманно здравеопазване и социална работа	9	..	9
култура, спорт и развлечения	3	3	3
други дейности	7	5	8

Източник: Национален статистически институт

Към 2018 г. в община Брацигово развиват дейност 315 нефинансови предприятия или 2,75% от фирмите в област Пазарджик (11438) и едва 0,43% от предприятията в Южен централен район (72694). Броят на предприятията в община Брацигово се увеличава от 294 през 2016 и 2017 г. на 315 към 2018 г. Най-много фирми развиват дейност в сферата на търговията и услугите (32%), следвани от сектора на селското стопанство (24%) и преработващата промишленост (18%). В сферата на хотелиерството и ресторантьорството работят 25 предприятия, а в строителството 12 фирми.

⁶ „-“ – няма случай

⁷ „..“ – конфиденциални данни

Таблица 6: Основни икономически показатели на отчетените нефинансовите предприятия в община Брацигово 2016-2018 г.

Икономически дейности	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни Приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица	ДМА
	Хил. лева						Брой	Брой	Хил. лева
2016	19154	28348	25484	27321	2029	1204	999	723	19965
2017	20086	31159	27946	29493	2410	949	975	726	22761
2018	24088	54206	48286	52353	3515	2007	928	653	19558

Източник: Национален статистически институт

Икономическото развитие на община Брацигово се характеризира с известен ръст и положителна динамика. Произведената продукция от местните предприятия нараства от 19 млн. лева през 2016 г. на 24 млн. лева през 2018 г. Нетните приходи от продажби нарастват почти двойно за анализирания период, достигайки през 2018 г. до 48286 хил. лева. Нетните приходи от продажби на предприятията на един жител средногодишно също се увеличават почти двойно от 2,85 хил. лева през 2016 г. на 5,61 хил. лева за 2018 г. На едно наето лице в предприятията към 2018 г. се падат 46,83 хил. лева нетни приходи от продажби или с 96% повече спрямо 2016 г. (23,88 хил. лева). Броят на зетите и наетите лица в местните предприятия намалява. Генерираните печалби за периода 2016-2018 г. се увеличават.

Инвестиционната активност се измерва чрез направените през изследвания период разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА).

През 2018 г. разходите за придобиване на ДМА на територията на община Брацигово са на обща стойност 19558 хил. лв. За периода 2016-2018 г. в общината са направени разходи за ДМА на обща стойност 62 284 хил. лв. и са вложени преки чуждестранни инвестиции в размер на 3018,2 хил. евро.

Таблица 6: Групи предприятия в община Брацигово, според зетите в тях лица

Групи предприятия	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Общо	294	294	315
Микро до 9 заети	274	274	298
Малки от 10 до 49	17	17	..
Средни от 50 до 249	3	3	..

Източник: Национален статистически институт

Към края на 2018 г. на територията на община Брацигово са регистрирани и функционират 315 предприятия, по-голямата част, от които (95%) - микро с до 9 заети лица. Към 2017 г. в общината работят 17 малки и 3 средни предприятия. Данните за тях за 2018 г. са конфиденциални. На територията на община Брацигово няма големи предприятия с персонал над 250 човека.

Таблица 7: Средна брутна годишна работна заплата в община Брацигово 2016-2018 г.

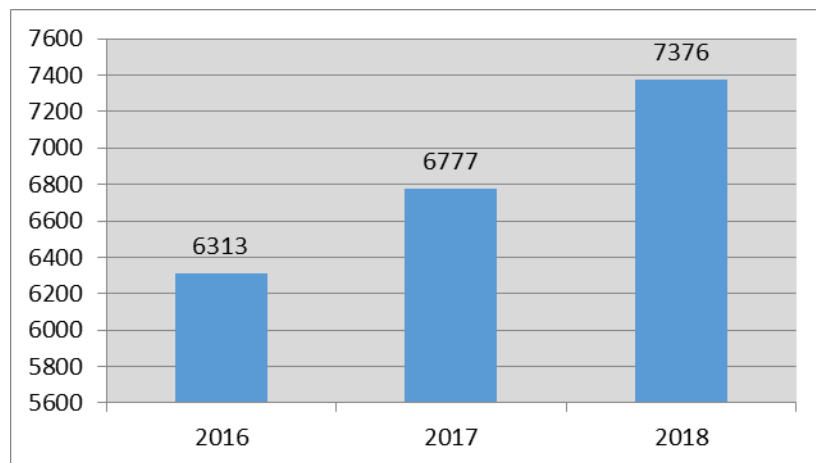
2016	2017	2018
6313	6777	7376

Източник: Национален статистически институт

Средната брутна годишна работна заплата в община Брацигово за 2018 г. е 7376 лева, което е с около 17% повече спрямо 2016 г. Възнагражденията в общината остават значително по-ниски спрямо средната годишна работна заплата за страната за същия период – 13755 лева и спрямо тази за област Пазарджик – 10513 към 2018 г.

Графика 2: Динамика на средната брутна работна заплата в община Брацигово 2016-2018 г.

Благоприятните природни условия и ресурси на територията на община Брацигово формират потенциал за развитие на преработваща промишленост, селско стопанство, културно-исторически, селски, еко,орнитологичен спа туризъм и съпътстващи дейности - търговия и услуги.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем на общината.

Икономическото развитие на община Брацигово през последните години се характеризира с различна динамика – ръст в някои отрасли и спад в други, но като цяло общите показатели за развитие на икономиката за периода 2016-2018 г. бележат ръст. Икономическите последици от кризата с COVID 19 върху местния бизнес и реалните загуби ще бъдат отчетени от статистиката през следващите години. Съживяването на икономиката ще изисква насърчителни мерки, както на национално ниво, така и от страна на местната власт.

2.3. Промисленост

Икономиката на община Брацигово се развива на база наличните местни ресурси и традиционни производства. Промислеността е преди всичко лека и е един от основните отрасли за икономиката. Преобладават предприятията в сферата на дървообработващата, хранително-вкусовата, шивашката промисленост, обработката на кариерни материали и минерални суровини, производство на козметични и лекарствени препарати и пластмасови изделия.

Колебливите тенденции в развитието на преработващата промишленост говорят за задълбочаващи се проблеми, свързани с ниската конкурентоспособност и липсата на предприемачество. Социалното изражение на тези проблеми е свързано с липсата на работни места и увеличаване на безработицата. От пространствена гледна точка, намалява търсенето на терени за развитие на промишлени производства.

Към 2018 г. в преработващата промишленост работят 18% от предприятията и 46,7% от наетите лица в община Брацигово.

Основните отрасли и по-значими предприятия в промишлеността са:

- Шивашка промишленост

Производството на облекло и други шивашки изделия е най-развитият отрасъл през последните години. развитието се дължи на контакти на наши фирми със западни фирми и износа на готова продукция.

Голямо влияние за развитието на шивашката промишленост оказва наличието на женска работна сила в общината. Така се решават и някои социални проблеми на месното население. Понастоящем основните шивашки предприятия в общината са „Раптекс“ ЕООД и „Новатекстил комерс“ ЕООД.

- Дървообработваща промишленост

Наличието на гори със стопанско предназначение в община Брацигово благоприятства развитието на дървообработването. В Общината съществуват няколко дървообработващи предприятия специализирани в производството на дограма, дървени сглобяеми къщи, дървени палети, различни дърводелски услуги, мебели и др.

Най-големите фирми са:

- „Фотекс“ ООД с. Козарско,
- „Валкин лес“ ЕООД с. Козарско,
- „ВВС Лес“ ЕООД с. Козарско,
- ЕТ „Иван Тончев – Аквамарин ИТ“ с. Бяга,
- „Бял бор“ АД,
- „Полиатива“ АД,
- „Бял бор дом“ АД,
- „Кмета 2012“ ЕООД,
- „Орешака В.Х.“ ЕООД,
- ЕТ „Стромон Е-1 – Димитър Китов“
- ЕТ „Алин – Александър Радев“,
- ЕТ „Дида 98 – Диана Коланева“ с. Равногор,
- ЕТ „Елен – Иван Петров“,
- „Елен – 2019“ ЕООД,
- „Братя Пашкулеви“ ООД,
- „Стойчев и сие“ ЕООД,
- „Равногор – Лес“ ООД с. Равногор.

- Хранителна-вкусова промишленост

В общината съществуват добри условия за развитие на хранително-вкусова промишленост. Същевременно предприятията от този отрасъл срещат трудности с реализацията на продукцията, с покриване на стандартите на ЕС и др.

На територията на общината в хранително-вкусовата промишленост развиват дейност следните фирми:

- ЕТ „Мечта – Методи Аврамов“ с. Козарско – производство на хляб, хлебни и пресни срадкарски изделия;
- „Прима – ТТ“ ЕООД с. Козарско - производство на хляб, хлебни и пресни срадкарски изделия;
- „Таногруп“ ЕООД с. Козарско – производство на закуски;
- „Равногор” ООД - с. Равногор с предмет на дейност преработка на мляко и производство на млечни продукти.
- „Интер Д“ ООД с. Козарско – производство на млечни продукти месопреработващо предприятие;
- „Монд Дивелънмент“ ЕООД с. Козарско – производство на зеленчуци.

- Обработка на кариерни материали и минерални суровини

- „Карт Инвест - К.Карталов” ЕТ - производство на мраморни изделия и облицовки;
- „Спектър-Керамик” ООД- производство на керамични изделия;
- „Кератек Груп“ ЕООД - производство на керамични изделия;
- „ВОМАД- А. Дамов” ЕТ - производство на мраморни изделия и облицовки;
- „Мрамор Риолит - Б” АД - производство и търговия със скално-облицовъчни материали;
- „Мармостил” ЕООД – обработка и монтаж на скални материали;
- „Спектър – керамик Г“ ЕООД – производство на керамични изделия.

- Строителство:

- „БГ Хаус“ ЕООД – производство на сглобяеми къщи, дървено дограма и мебели;
- „Братя Пашкулеви” ООД – строителство на сгради и съоръжения;
- „Евробилдинг” ЕООД – строителство на сгради и съоръжения;
- „Маринови и сие“ ЕООД – производство на алуминиева дограма;
- „Григори- ЮР“ ООД - производство на алуминиева дограма;
- „Дани – Миг“ ЕООД - производство на алуминиева дограма.
- „СЮМ – Анастасия Младенова“ ЕТ – производство на бетонови изделия.
- „Санк“ ООД – производство на алуминиева дограма.

- Производство на козметични и лекарствени препарати:

- „Джортани“ ЕООД – производство на биоцидни препарати;
- „Фармахим - вест“ ООД – производство на гранулирани храни за животни;

- „Тивес козметик“ ООД – цех за производство на козметични изделия.
 - Производство на пластмасови изделия:
- „Д+Д“ ООД .

По-голямата част от предприятията са съсредоточени в град Брацигово и село Козарско, които се оформят като основни икономически центрове на общината. Икономическите субекти са разположили своите производствени мощности предимно в периферните север-северозападни части на града. Така се е обособила една основна производствена зона. Индустриални производства има и в селата Равногор, Козарско и Бяга.

В община Брацигово има традиции в промишлеността и най-вече в някои подотрасли, които могат и трябва да се използват с цел развитие на местната икономика, повишаване на заетостта и жизнения стандарт на населението. За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури подходяща инфраструктура, която да създава условия за екологично и качествено производство.

2.4. Селско стопанство

Селското стопанство е сред основните отрасли на местната икономика и източник на доходи и поминък за населението на община Брацигово. Планинските и полупланински условия на релефа определят приоритетното развитие на животновъдството и ограничените възможности на растениевъдството в някои райони. Земеделските земи в планинската част са предимно разпокъсани и маломерни, труднодостъпни и с големи наклони.

Поради природо-географските особености на общината, обработваеми земеделски земи има най-вече в землищата на Исперихово, Козарско и Бяга заради равнинният им характер. Отглежданите селскостопански култури са предимно зърнени и фуражни – пшеница, ечемик, технически култури, овощни и зеленчукови култури – ябълки, сливи, праскови и картофи. В някои части на общината се отглеждат лозя. В землището на Козарско, Института по тютюна и тютюневите изделия поддържа опитно поле. В селото има и условия за оранжерийно производство. През последните години се развива динамично производството на билки и маслодайна роза, като розата е знакова култура за общината, част от нейната идентичност.

Общата площ на селскостопанския фонд на община Брацигово към 2019 г. е 99067 дка (43,09% при средни за страната 58%).

Плодородието и състава на почвата са основни фактори за развитието на растениевъдството. Най-високият бонитетен бал на земите на територията на общината е 3-та категория, а най-ниският бонитет е 10-та категория. Най-разпространена е 9-та категория земя, а най-малко площи заемат земите от 3-та категория. Единствените земи от 3-та категория са в Исперихово и Бяга, а най-висок дял 4-та категория има в селата Бяга, Исперихово и Козарско. Село Розово е с преобладаваща бонитетна категория 6, а земите в град Брацигово и село Жребичко са от 9-та категория.

Добивите от селскостопански дейности през последните години са незадоволителни, а изкупуването на продукцията е неорганизирано и на ниски цени. Поради тази причина по-голямата част от земеделските земи не се обработват и се превръщат в ливади и пасища. Наличието на многобройни пасища е предпоставка за развитието на животновъдството и отглеждането на овце, говеда и кози.

В община Брацигово е регистрирано едно сдружение за напояване – „Стара река“ с. Бяга. По данни на „Напоителни системи“ ЕАД, клон Тополница, в община Брацигово през 2015 г. са били полети 224 дка, през 2016 г. – 114 дка, през 2017 г. – 185 дка, през 2018 г. едва 4 дка, а през 2019 г. – 104 дка земеделски площи.

Растениевъдство

Растениевъдството в община Брацигово има ограничено развитие, поради почвено-климатичните условия и планинския и полупланински релеф. Въпреки това има възможност за отглеждането на трайни насаждения и лозя, а отглеждането на картофи и традиционно за района.

Таблица 7: Основни видове отглеждани култури и среден добив от декар 2014-2019 г.

Култура	2014/2015		2015/2016		2016/2017		2017/2018		2018/2019	
	Засяти площи дка	Ср. добив кг/дка	Засяти площи дка	Ср. добив кг/дка	Засяти площи дка	Ср. добив кг/дка	Засяти площи дка	Ср. добив кг/дка	Засяти площи дка	Ср. добив кг/дка
Пшеница	3800	274	3800	289	3700	425	3200	288	4000	295
Ечемик	800	319	800	181	580	355	120	292	250	296
Ечемик пролетен	200	195	150	267	70	300	200	250	-	-
Тритикале	400	275	1500	280	2500	362	2200	295	2750	236
Царевица зърно	-	-	40	400	-	-	40	500	-	-
Слънчоглед	1000	90	3000	80	2500	150	3000	200	3620	195
Овес	-	-	100	190	30	200	100	170	170	176
Грах фуражен	-	-	-	-	100	90	80	213	-	-
Сорго	-	-	-	-	250	132	-	-	-	-
Пипер	-	-	40	1250	60	2500	-	-	30	3000
Домати	-	-	80	2000	-	-	-	-	-	-
Оранжерийни домати	25	-	70	-	-	-	50	-	50	-
Оранжерийни краставици	25	-	50	-	10	-	10	-	10	-
Картофи	1255	890	1170	1250	900	2000	350	857	770	1890
Череша	40	500	40	250	40	250	40	375	40	160
Ягоди	110	236	110	409	110	727	110	445	70	1100
Роза маслодайна	500	320	500	460	500	390	500	600	500	400
Праскови	90	700	90	1222	90	556	90	767	90	667
Кайсии	70	571	70	429	70	857	70	157	70	86
Сливи	50	600	50	600	50	800	50	780	50	600
Ябълки	200	1250	200	1500	200	1250	200	1250	200	1950
Круши	30	1000	30	1000	30	667	30	800	30	967
Лозя десертни	60	1050	60	833	60	833	60	917	60	833
Лозя винени	70	500	70	600	70	486	70	600	70	600
Орехи	50	220	50	-	50	-	50	-	50	100

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - Пазарджик

Животновъдство

В община Брацигово релефът и климатът благоприятстват развитието на животновъдството, с предимство на високопланинското животновъдство. Това е фактор за отличните условия за поддържане на био стопанства с екологично чист краен продукт за потребителите. Животновъдството осигурява суровина за развитието на месопреработвателната и млекопреработвателната промишленост. Традиционно в общината са застъпени говедовъдството, овцевъдството, козевъдството и коневъдството. В последните години е повишен интересът и към пчеларството.

Таблица 8: Брой обекти и брой животни, регистрирани в община Брацигово към 2019 г.

Населено място	Говеда		Овце		Кози		Коне		Свине		Пчелини	Лични стопантсва свине
	Обекти	Животни	Обекти	Животни	Обекти	Животни	Обекти	Животни	Обекти	Животни		
гр. Брацигово	4	14	5	499	2	26	2	90	0	0	3	0
с. Равногор	5	141	0	0	0	0	2	15	0	0	3	0
с. Исперихово	1	5	9	1663	3	38	2	5	1	98	5	13
с. Жребичко	4	95	0	0	0	0	5	12	0	0	0	9
с. Розово	1	1	2	259	1	24	2	32	0	0	2	2
с. Бяга	2	99	2	432	0	0	3	3	0	0	5	1
с. Козарско	1	21	3	47	2	44	0	0	0	0	4	0
Общо	18	376	21	2900	8	132	16	157	1	98	22	25

Източник: Областна дирекция по безопасност на храните - Пазарджик

Като цяло броят на отглежданите животни през последните години намалява. В резултат на болестта Африканска чума по свинете през лятото на 2019 г. голяма част от свинете за угодяване са умъртвени. Намаляването на броя на отглежданите животни се дължи и на следните причини: висока себестойност на произвежданите фуражи, ниски изкупни цени на произведената продукция, високи цени на ветеринарните услуги, нередовни и забавени плащания от преработвателните предприятия, нарушения породен състав на стадата, недостатъчната квалификация на заетите в сектора, както и високите европейски изисквания и стандарти за отглеждане на животните.

На територията на община Брацигово няма регистрирани кланици. Договори за имунопрофилактика и лечение на животни имат четирима ветеринарни лекари.

Съществен проблем за развитието на животновъдството остават строгите хигиенни и ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната към ЕС. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи.

Тенденциите в развитието на селското стопанство следват тези в страната, които са свързани с намаляване на производството, ниска рентабилност и ниска конкурентоспособност на сектора. Намаляването на изкупните цени и заливането на пазара с вносни стоки правят сектора все по-малко привлекателен. Възможностите за финансиране, които предлагат европейските фондове са добър начин за подкрепа на сектора и неговото възстановяване.

При развитието на селското стопанство в община Брацигово трябва да се спазват изискванията на общата земеделска политика на ЕС, според която заетите в селското стопанство трябва да използват екологично-устойчиви методи на земеделие. Те трябва да се стремят да поддържат постоянни затревени площи /тревата абсорбира въглероден двуокис, което подпомага борбата с климатичните промени/, да отглеждат различни култури, а не моно култури, и да обработват определена част от тяхната орна територия по начин, който насърчава биоразнообразието. Този подход включва и изграждане на локални пречиствателни съоръжения за отпадни води към съществуващите и новите обекти, свързани с животновъдство, с възможност за обслужване и на стопанства от съседни общини.

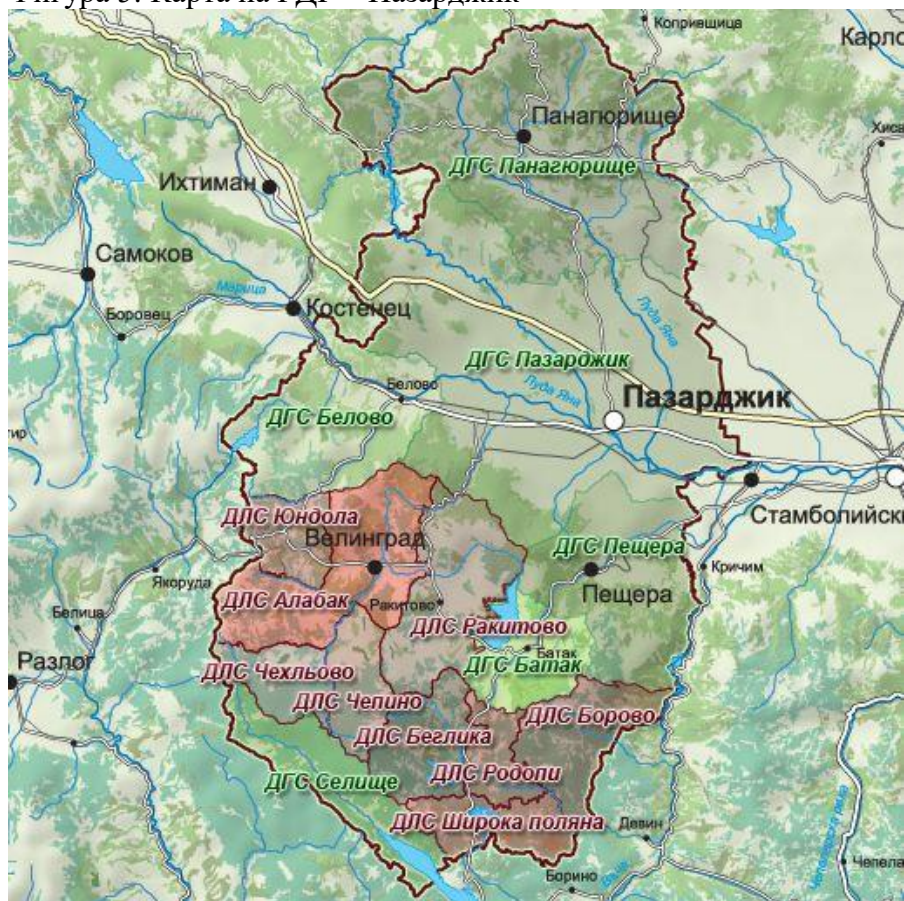

2.5. Горско стопанство

Горските ресурси в община Брацигово са едно от най-големите ѝ природни богатства. От една страна, те са суровина за развитие на дървопреработващата и мебелната промишленост, а от друга, създават условия за развитието на туризма. Именно поради тази причина, тяхната устойчива експлоатация и съхранение са от ключово значение.

Горските територии заемат най-голям относителен дял в землищата на община Брацигово – 120203 дка (52,28% при средно за страната 35%).

Фигура 5: Карта на РДГ – Пазарджик

Държавният горски фонд на територията на общината се управлява от Държавно горско стопанство „Пещера“, в структурата на РДГ – Пазарджик, Южноцентрално държавно предприятие – гр. Смолян. Основните приходи идват от продажбата на дървесина и от организирания ловен туризъм. За поддържането на екоравновесие и биоразнообразие ежегодно се извършват редица мероприятия, свързани със залесяване и разселване на дивеч.

Горските територии на община Брацигово, по данни на ТП „ДГС Пещера“ към 2018 г. са 13081,2 ха. По Горскостопански план от 2017 г. за ТП „ДГС Пещера“, чиято площ включва община Пещера и община Брацигово е определена средна лесистост – 93% спрямо горската площ.

Таблица 9: Разпределение на общата горска площ в община Брацигово по видове собственост (ха)

Вид собственост	Горски територии
Държавна	9759,4
Общинска	1908,5
Публична държавна	982,0
Частна на физически лица	214,2
Юридически лица	215,1
Съсобственост	2,0
ОБЩО:	13081,2

Източник: ДГС – Пещера

По вид на горите преобладават – иглолистни – 4801,30 ха; издънкови за превръщане – 5623,3 ха; нискостъблени – 575,8 ха; широколистни високостъблени – 2080,9 ха и топови – 0,1 ха. За периода 2016-2019 г. предвиденото и осъществено ползване на дървесина от държавен горски фонд, попадащ на територията на община Брацигово е:

- Предвидено ползване – 47178 куб. м.;
- Осъществено ползване – 35558 куб. м.

По-голямата част от общинската горска територия е с иглолистна дървесина. Поради тази причина Община Брацигово не може да задоволява нуждите си с дърва за огрев и това се осъществява от ДГС – Пещера. Общината може да задоволи до някаква степен нуждите на фирми преработващи строителна дървесина, която се предоставя на желаещите чрез продажба. Голяма част от пашата на добитъка се задоволява от горите. Основните приходи в сектор горско стопанство идват от продажбата на дървесина и от организирания ловен туризъм.

През периода 2016-2018 г., ТП „ДГС Пещера” е извършило залесяване на горски територии държавна собственост, попадащи в община Брацигово в размер на 29,2 ха.

На територията на общината попадат части от четири защитени зони по НАТУРА 2000:

- Защитена зона „Родопи – Западни”;
- Защитена зона „Бесапарски възвишения”;
- Защитена зона за опазване на дивите птици „Бесапарски ридове”;
- Защитена зона за опазване на дивите птици „Западни Родопи”.

На територията на община Брацигово са регистрирани 19 броя дървопреработватели и търговци на дървесина. Няма регистрирани производители на дървени въглища.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Каптажите в горските територии са основни водоизточници за снабдяване с питейна вода. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. При благоприятни условия се събират билки, гъби и горски плодове, но тази дейност няма стопанско значение, а е предимно за лични нужди на местното население. От голямо значение за населението в района са и защитно-водоохранните и противоерозионни функции на гората.

От голямо значение за населението от района са защитно-водоохранните, противоерозионните и рекреационните функции на горите, които съдействат за подобряване на климата, предотвратяване и ограничаване на ерозията, възстановяване и запазване на почвите. Горските комплекси са единствените източници на питейна вода за селищата в общината. Със здравните си и украсни функции създават приятни условия за отмора и почивка, чрез различните форми на туризъм. В землището на Равногор се намира Държавен горски разсадник

„Равногор“.

През програмния период 2021-2027 г. е необходимо разработването на програми за залесяване на горските територии, пострадали от бедствия и пожари. Нужно е балансирано използване на горите по начин, който няма да бъде за сметка на устойчивото развитие на туризма. Важно е да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия. Предвид факта, че развитието на общинската икономика до голяма степен зависи от използването на горите, то от важно значение е запазването на ресурсите от горския фонд, за да се запазят неговите екологични и социално-икономически функции.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Състоянието на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се оценява чрез анализ на получените от пунктовете за мониторинг данни и сравнение на измерените концентрации за контролираните замърсители с нормите за КАВ, установени с нормативни актове. Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на основните контролирани показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.18 от 02.03.2021 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой са: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух“ е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух“.

На територията на община Брацигово няма изграден пункт за непрекъснат мониторинг на качеството на атмосферния въздух (КАВ) към Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) или местна система за наблюдение и контрол на КАВ. В общината не са извършвани (предоставени) периодични (индикаторни) измервания на нивата на основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой съгласно чл. 4, ал. 1 на Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ), с мобилна автоматична станция (МАС) или ръчни пробовземания в постоянен пункт за мониторинг. Поради липсата на каквито и да е измервания

на основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой на община Брацигово, не може еднозначно да се каже, какво е състоянието на АВ в района. Оценката на КАВ може да се направи въз основа на статистически данни от инвентаризацията на емисиите, отделяни в АВ от източниците на вредни вещества, намиращи се на територията на общината и при възможност от последващо дисперсно моделиране за определяне на приземните концен-трации на отделните вредни вещества. Отчитайки статистическите данни за генерираните емисии в района и съпоставяйки ги с данните от други райони в които има налични данни и от мониторинг на КАВ, може да се заключи, че състоянието на АВ в община Брацигово е с добри показатели и не са нарушени нормите за опазване на човешкото здраве.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на основните контролирани показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух. Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой са суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух”.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.

6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположени на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) Община Брацигово попада в „райони, в които нивата на един или няколко замърсителя са между съответните горни и долни оценъчни прагове.”

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в общината.

На територията на община Брацигово няма големи промишлени източници/ емитери на вредни вещества в АВ, както и интензивен автомобилен транспорт. Основният източник на емисии на вредни вещества се явява отоплението на битови, административни и стопански сгради през зимния период с котелни инсталации, работещи на гориво, различно от природен газ, като емисиите които се генерират от тях, са ФПЧ₁₀ (и свързаните с тях полициклически ароматни въглеводороди), серни оксиди, въглероден оксид, азотни оксиди и бензен. Други източници на емисии на територията на общината, включително и на прах и сажиди, са транспортът, дървопреработващите и керамичните предприятия, обработката на карьерни материали и минерални суровини, строителството и селскостопанската дейност.

Сред основните източници на замърсяване на въздуха е промишлеността. Предприятията в община Брацигово не отделят големи количества вредни емисии като замърсители на атмосферния въздух. На територията на общината няма т. нар. „горещи точки“ – промишлени предприятия с висок риск за възможно замърсяване на въздуха.

За периода 2016-2020 г. не са извършвани и представяне в РИОСВ – Пазарджик собствени периодични измервания на емисиите вредни вещества, изпускани в атмосферата, както и не са извършвани контролни измервания на производствени обекти в община Брацигово.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от ЗООС.

Действащите бензиностанции на територията на община Брацигово, представляващи неорганизирани източници на емисии на летливи органични съоръжения, подлежащи на контрол за спазване изискванията на Наредба №16/12.08.1999 г. към момента имат монтирани системи за улавяне на бензиновите пари. Няма установени нарушения, които да водят до замърсяване на атмосферния въздух с летливи органични съединения(ЛОС) във връзка с техническо и експлоатационно състояние на съоръженията на бензиностанциите.

Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината. Комунално-битовите дейности са едни от основните, замърсяващи въздуха в община

Брацигово. Замяряването е главно през отоплителния сезон и е причинено от използването на лошокачествени твърди и течни горива. Няма установени нарушения, които да водят до замяряване на атмосферния въздух с летливи органични съединения (ЛОС) във връзка с техническо и експлоатационно състояние на съоръженията на бензиностанциите.

Отоплителните инсталации са основен източник на замяряване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замяряването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

Отчитайки нивата на $ФПЧ_{10}$ и регистрираните през зимния период превишения на праговата стойност за средноденонощната норма, в общини, в които също липсват големи промишлени източници на емисии и интензивен транспорт, е препоръчително поне през зимата в урбанизираната територия на община Брацигово да бъдат извършени измервания на КАВ. Измерванията трябва да отговарят на изискването за минимален времеви обхват и минимум регистрирани данни за индикаторни измервания, съгласно действащото законодателство в тази област.

ИЗВОДИ:

Община Брацигово се характеризира с добро качество на атмосферния въздух, не са налични съществени промишлени източници на вредни емисии във въздуха.

Отоплителните инсталации са основен източник на замяряване на въздуха през зимния сезон. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите, свързани с използването на твърди горива, които се характеризират с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия – топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия – напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

3.2. Води

Водите в България се управляват на национално и басейново ниво, съгласно чл.9 от Закона за водите. Област Пазарджик и в частност община Брацигово е в териториалния обхват на управление на водите на Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ – Пловдив (БД ИБР).

РИОСВ – Пазарджик няма компетентност и не участва в провеждане на мониторинг на повърхностни и подземни води. Съгласно Закона за водите, чл. 155, ал. 1, т. 4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведения мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води. Басейнова дирекция издава разрешителни за водоземане и разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностен воден обект на основание чл. 44 и чл. 48 от Закона за водите.

Контролът на повърхностните водни обекти (реки, езера и язовири) и по точно разрешителните за водоземане се осъществява от експерти на БД ИБР – гр. Пловдив.

• Повърхностни води

Повърхностните водни тела на територията на община Брацигово попадат в речния басейн (водосбора) на р. Марица. Основна водна артерия, минаваща през територията на общината, е р. Стара река с главните си притоци: р. Равногорска, р. Луда, р. Умишка, р. Павлица, р. Превренска, други малки притоци и множеството долове.

Таблица 10: Пунктове за хидробиологичен мониторинг на повърхностни води на територията на община Брацигово

Повърхностно водно тяло	Местоположение	Код на пункта
р. Стара	между гр. Пещера и с. Бяга	BG3MA00725MS0870
р. Стара	с. Бяга	BG3MA00723MS0863
р. Стара	с. Исперихово	BG3MA00723MS0862
р. Равногорска	над с. Равногор	BG3MA00724MS0865
р. Равногорска	след гр. Брацигово	BG3MA00724MS0864

Източник: БД ИБР

Оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела се извършва по класификационна система за биологични и физико-химични елементи за качество, и стандарти за качество на околната среда за химични елементи и специфични замърсители, включени в Наредба № Н-4 от 14.09.2012г. за характеризирани на повърхностните води.

Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в пет класа:отлично, добро, умерено, лошо и много лошо, които се изобразяват с показаните в таблицата цветове.

Екологично състояние				
отлично	добро	умерено	лошо	много лошо

Химично състояние на реките, попадащи в община Брацигово като цяло е добро. Екологичното състояние е добро за Равногорска река и умерено за Стара река, екологичният потенциал също е добър за Равногорска река и умерен за Стара река. През 2019 г. не е извършван мониторинг на река Въча, а състоянието на язовир Въча е окачествено като добро.

Таблица 11: Състояние на повърхностните водни тела на територията на община Брацигово през 2019 г.

Код	Водно тяло	Тип	Екологично състояние/потенциал			Химично състояние
			Биологични елементи	ФХ елементи	Екологично състояние	
BG3MA700R144	Стара река от гр.Пещера до устие	тип R5 – чакълест полупланински	Умерено	Умерено	Умерено	Добро
BG3MA700R145	Равногорска река	R3 – планински каменни реки	Добро	Неизвестно ⁸	Добро	Неизвестно
BG3MA700R146	Стара река от Дериндере до гр. Пещера	R3 – планински каменни реки	Умерено	Умерено	Умерено	Добро
BG3MA600R131	Река Въча – на граница на община Брацигово	R3 – планински каменни реки	Неизвестно	Неизвестно	Неизвестно	Неизвестно
BG3MA600L133	Язовир Въча	тип L11 – големи дълбоки язовири	Добро	Добро	Добро	Добро

⁸ През 2020 г. не е провеждан мониторинг на повърхностното водно тяло по съответните показатели.

Източник: РИОСВ – Пазарджик/БД ИБР

На територията на община Брацигово има издадени 3 разрешителни за заустване:

- гр. Брацигово – разрешително № 33140048/22.04.2009 г. на МОСВ за заустване на отпадъчни води от обект „Канализация и ПСОВ, гр. Брацигово“ в повърхностен воден обект „река Умишка“;
- с. Исперихово – разрешително № 301402/15.06.2006 г. на МОСВ за заустване на отпадъчни води от обект „Канализационна мрежа на с. Исперихово – ромски квартал“ в повърхностен воден обект „река Стара“;
- с. Козарско – разрешително № 33140047/09.04.2009 г. на МОСВ за заустване на отпадъчни води от обект „Канализационна мрежа, село Козарско“ в повърхностен воден обект „Селска река“.

Таблица 12: Микроязовири на територията на община Брацигово

Наименование	Местоположение	Собственост	Площ (ha)
„Бяга“	с. Бяга	общинска	2,01
„Бурово блато“	гр. Брацигово	общинска	9,00
„Гачовото блато“	гр. Брацигово	общинска	18,5
„Вриз-водоем“	гр. Брацигово	общинска	2,6
„Чорбаново“	с. Розово	общинска	2,54

Източник: Басейнова Дирекция „Източнобеломорски район“

Изкуствено създадените микроязовири Гачово блато, Бурово блато, Чорбаново, Вриз и Бяга (Коручешме) се използват за напояване и риболов. При добро проучване и организация биха могли да се ползват и като бази за отдых със съответно обозначени охранителни зони, инфраструктура и достъп.

На територията на общината – в землището на гр. Брацигово (на около 500 м. западно от строителните граници на града) на левия бряг на р. Умишка в регулационните граници на града, е регистрирано термоминерално находище. Водоизточниците са един извор и 5 бр. сондажни кладенци (по данни от ПУРБ в Източнобеломорски район 2010-2015 г. има 4 водоизточника). Експлоатационните ресурси се реализират от сондаж №2 и сондаж №5 с общ дебит 2,5 l/s и температура съответно от 19°C и 27°C (за сондаж № 5). Минералните води от находище „Брацигово“ са от местно значение.

Минералната вода на територията на община Брацигово е с атмосферно-инфилтрационен произход, т.е. подхранването се осъществява за сметка на валежите. Минерализацията на водата е 0,448 g/l, характеризира се като хипотермална, слабо минерализирана, хидрокарбонатна натриева и силициева. Тя има стабилен физико-химичен състав и свойства и отговаря на изискванията и за питейни цели.

На базата на проведените проучвания, минералната вода от находище „Брацигово“ може да се прилага за:

- питейно лечение и профилактика, оказваща благоприятно въздействие при стомашно-чревни, жлъчно-чернодробни и бъбречно-урологични заболявания;
- външно балнеолечение и профилактика, след съответно темперирание до 35°-37°C оказва благоприятно въздействие на опорно-двигателния апарат, ставни заболявания, артрити, коксартрози и др.;
- спортно-възстановителна дейност – при t до 28°C.

На настоящия етап съществуващата минерална база не е действаща. Минералната вода към момента се използва предимно за питейни нужди (около 17 000 посетители годишно).

Ползването на минерална вода за питейни цели изисква лекарско назначение, при спазване на строго определена методика за количество, температура, начин и продължителност на приемане, условия, които сега не се контролират.

Със заповед на министъра на МОСВ, за находище „Брацигово” и сондажи № 2 и № 5, са определени съответните охранителни зони.

- *Подземни води*

Северната част на община Брацигово попада върху порови води в кватернер и неоген – кватернер с код на водното тяло BG3G00000NQ018 (порови води в Неоген-Кватернер-Пазарджик-Пловдивския район). Порестите материали, а сред тях най-вече алувиалните кватернерни отложения, представляват най-значителния акумулатор на подземни води в района.

Порови води в Неоген-Кватернер-Пазарджик-Пловдивския район с площ на цялото ПВТ от 2727 km², с код на водното тяло BG3G00000NQ018, безнапорен тип ПВТ, със средна дебелина на ПВТ от 1 до 20 m. Водно тяло, попадащо в списък на ВТ, които са замърсени и такива, които са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници в ИБР, Приложение 1 към Заповед № РД-930/25.10.2010 г.

Пукнатини и карстови води в палеоген и палеоген-неоген с код на подземно водното тяло BG3G00000PgN020 (Пукнатинни води Пещера-Доспат) с площ на цялото ПВТ от 748 km², безнапорен тип ПВТ, със средна дебелина на ПВТ до 800 m. Основните акумулатори на пукнатинните води са напуканите скални формации в планинските участъци на Родопи планина. Модулът на подземен отток е под 1,5 l/s.km².

Пукнатини и карстови води в протерозий с код на подземно водното тяло BG3G00000Pt041 (Карстови води - Централно Родопски масив) с площ на цялото ПВТ от 612 km², напорен тип ПВТ, със средна дебелина на ПВТ до 1-270 m. Модулът на подземен отток е 5 l/s.km².

Пункт за количествен мониторинг на подземни води на територията на община Брацигово – няма. Пунктовете за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води се определят ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите.

Таблица 13: Подземни водни тела /ПВТ/ на територията на община Брацигово

№	Код ПВТ	Име ПВТ	Химично състояние	Значимост на натиска за селското стопанство	Значимост на натиск от дифузно замърсяване от нас. места без канализация
1	BG3G00000NQ018	Неоген-Кватернер-Пазарджик-Пловдивския район	Лошо; обща алфа-активност - 0,564 Bq/l	Значим натиск	Значим натиск
2	BG3G00000PgN020	Пукнатинни води Пещера-Доспат	добро	Значим натиск	Незначим натиск
3	BG3G00000Pt041	Карстови води - Централно Родопски масив	добро	Значим натиск	Незначим натиск

Източник: Басейнова Дирекция „Източнореломорски район“

Подземно водно тяло BG3G00000NQ018 (Неоген-Кватернер-Пазарджик-Пловдивския район) е изключено от целта за постигане на добро химично състояние през 2015 г. и е отложено за 2027 г. Изместващите параметри за ПВТ са NO₃, Mn и Fe. Причините за отлагане на срока за постигане на добро химично състояние са: продължителен период за изпълнение на мерките

относно дифузно замърсяване от селското стопанство и техният ефект, проучване за влиянието на рудодобивната дейност в почви и подземни води и разпространението на тежки метали, събиране и картиране на информация за изтичане на руднични води и за нерегламентирани сметища в общините.

По данни на Община Брацигово в землищата, вкл. в дворовете на къщи в населените места на територията, има следния брой кладенци за задоволяване на собствени потребности: с.Исперихово – около 230, с. Бяга – около 215, гр. Брацигово – около 80, с. Козарско – около 30, с. Равногор – 3 бр. Всичките те се използват за напояване и битови нужди.

- *Питейни води*

Водопроводната мрежа обхваща цялото население на община Брацигово и осигурява питейна вода чрез водоснабдителната система. Наблюдава се висока степен на амортизация на водопроводната мрежа и големи загуби на вода.

Качеството на водата за питейно-битови нужди се следи от ВиК дружеството и РЗИ – Пазарджик. По официални данни в периода 2016-2020 г. не са наблюдавани трайни отклонения в качеството на питейно-битовите води. Като цяло питейната вода, подавана за населението на община Брацигово отговаря на изискванията на Наредба №9 на МЗ за качеството на водата, предназначена за питейно битови цели – обн. ДВ бр.30/2001 г.

На територията на община Брацигово не се ползват повърхностни води за пиене и няма пункт за мониторинг на повърхностни питейни води.

Санитарно-охранителни зони за водоизточници за питейно-битово водоснабдяване и минерални води са съгласно заповедите за утвърждаването им:

СОЗ - учредени

- СОЗ около Минерално находище Брацигово, Учредена със Заповед №РД-40/17.01.2003 г. - СОЗ около 8 (осем) броя КИ за питейно-битово водоснабдяване на Хотелски комплекс „Игъл” в село Равногор, община Брацигово, област Пазарджик, собственост на ЕТ „Михаил Добрев - Игъл” Пловдив, учредена с Решение №СОЗ-29/30.09.2016 г.

- СОЗ около ТК «Вада Консулт» в ПИ с идентификатор 06207.3.576 КК Брацигово, за бутилиране на изворна вода, учредена със Заповед №СОЗ-М-357/15.11.2018 г.

СОЗ в процедура

- СОЗ-45/23.07.2009 г. - СОЗ около 3 броя КИ от водоземане участък „Студенец“ за ПБВ на град Брацигово и селищата от ВГ «Бяга», съгласно Разрешително №31510039/04.12.2007 г.

- СОЗ-46/23.07.2009 г. - СОЗ около 12 броя КИ за питейно-битово водоснабдяване на село Равногор, община Брацигово, съгласно Разрешително №31510035/30.11.2007 г.

- СОЗ-47/ 23.07.2009 г. - СОЗ около 14 броя КИ за питейно-битово водоснабдяване на град Брацигово, село Розово и село Жребичко, община Брацигово, съгласно Разрешително №31510039/04.12.2007 г.

- СОЗ-48/ 23.07.2009 г.- СОЗ около 5 броя КИ за питейно-битово водоснабдяване на село Жребичко. община Брацигово, съгласно Разрешително № 31510196/ 20.10.2009г.

- СОЗ-3/ 22.1.2015 г. - СОЗ около КЕИ „Чечево“ за ПБВ на „Туристически комплекс“ в землището на село Равногор, община Брацигово, област Пазарджик, съгласно Разрешително №31510486/22.12.2014г.

- СОЗ-16/ 8.6.2015 г. - СОЗ около ТК за водоснабдяване на „Цех за бутилиране на безалкохолни напитки и вода“, село Розово, община Брацигово, съгласно Разрешително № 31510498/ 20.03.2015 г.

● *Отпадъчни води*

РИОСВ – Пазарджик, в границите на териториалния си обхват, контролира точковите източници на замърсявания, провежда мониторинга на отпадъчните води, контролира обектите, формиращи отпадъчни води и изпълнението на условията в издадените разрешителни за заустване. Емитери на отпадни води на територията на община Брацигово:

„Инфрастрой“ ЕООД, гр. Брацигово – №33140021 (разрешително по Закона за водите) от 09.10.2008 г. и удължено с решение № РР-1689/01.03.2013 г., решение № РР-1986/08.07.2014 г., решение № РР-2774/17.02.2016 г.

„Интер Д“ ООД, с. Козарско, общ. Брацигово – Обект, извършващ промишлени дейности, от които се формират биоразградими промишлени отпадъчни води (съгласно приложение 4 по чл. 35, ал. 2 на Наредба 2) – от преработка на мляко.

„Равногор“ ООД, с. Равногор, общ. Брацигово – Обект, извършващ промишлени дейности, от които се формират биоразградими промишлени отпадъчни води (съгласно приложение 4 по чл. 35, ал. 2 на Наредба 2) – от преработка на мляко.

Община Брацигово има отредени две площадки и проектна готовност за изграждане на ПСОВ в Брацигово и в с. Исперихово и една изградена ПСОВ в с. Козарско, която предстои да бъде въведена в експлоатация. Общината е сред тези със среден приоритет за изграждане на ПСОВ. Обектите, които контролира РИОСВ – Пазарджик в община Брацигово са:

„Главен колектор I“ – гр. Брацигово, стопанисван от „Инфрастрой“ ЕООД с разрешително за заустване №33140021/2008 г., продължено и изменено с разрешително № РР-1986/2014 г. за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностен воден обект. Ежегодно се извършва мониторинг по показателите от разрешителното. От 2016 до 2020 г. не са констатирани отклонения от индивидуалните емисионни ограничения (ИЕО).

„Канализационна система – I-ви етап“ – ПСОВ на село Козарско, община Брацигово, с разрешително за заустване №33140227/2017 г. При извършения мониторинг от 2017 до 2020 г. не са констатирани отклонения от ИЕО, посочени в разрешителното.

ИЗВОДИ:

Повърхностните и подземни води на територията на община Брацигово като цяло са с добро качество. Проблемите са свързани главно липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадни води в повечето населени места на общината. Водопреносната мрежа също е остаряла, амортизирана и загубите на вода са значителни. Необходимо е да се предвидят мерки за подобряване на цялостната инфраструктура в Общината, с акцент върху подобряване на ВиК инфраструктура.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопродуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

На територията на община Брацигово няма определени пунктове от програмата за почвен мониторинг I, II и III ниво. Няма предприятия, чийто производства замърсяват почвите в района. Значителна част от почвите са застрашени от ерозия, поради наклонения терен.

В общината са разпространени три вида почви – кафяви горски, канелени горски, горски делувално-алувиални. Кафявите горски са застъпени в местата над 1000-1200 m. Отличават се с по-ниско плодородие и са предпоставка за интензивно картофопродукция, лозя, рози и др. По поречищата на реките почвите са алувиално-ливадни. Тези почви са подходящи за интензивно земеделие: зеленчукопродукция, овощарство и зърнопродукция.

Основен източник на замърсяване на почвите с тежки метали и кисели компоненти са: автомобилният транспорт, изгарянето на въглища и нефтопродукти, прекомерното използване на препарати за растителна защита и минерални торове. Почвите се замърсяват чрез атмосферата по пътя на утаяване на аерозоли, прах или разтворени съединения на токсични вещества с валежите.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени“ чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

Почвите в района на община Брацигово са чисти. Няма данни за замърсени земеделски земи от промишлени дейности. Причини за доброто екологично състояние на почвите е липсата на активна промишлена дейност, както и интензивна селскостопанска дейност. На територията на общината няма складове за съхраняване на негодни и забранени за употреба продукти за растителна защита.

Ерозията, включително и водоплощната ерозия, не представлява съществен проблем за почвите на общината. Няма и данни за ерозионен натиск върху почвите от животновъдството поради свръхексплоатация на пасища. Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

Един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания са складовете за съхранение на негодни за употреба препарати за растителна защита /ПРЗ/. На територията на община Брацигово няма складове за съхранение на ПРЗ с изтекъл срок на годност, както и площадки, на които да са разположени т.нар. „Б-Б“кубове.

Вкисляването на почвите в района е в следствие на природни процеси (почвен тип) и трябва да се има предвид при избора на култури. Няма регистрирани засолени почви (не би трябвало и да се очаква).

Няма данни за заблатени почви на територията на община Брацигово.

Община Брацигово няма разработена програма за опазване качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

Няма данни за замърсявания на почвите в община Брацигово или наличие на значителни проблеми, които да застрашават тяхното състояние.

В докладите на РИОСВ - Пазарджик липсва информация за замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди, пестицити, устойчиви органични замърсители (вкл. нефтопродукти), засоляване или вкисляване. По тази причина не съществуват механизми за мониторинг

състоянието на почвите, не се извършва периодичен контрол, а изследвания се правят само при необходимост.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

Територията на община Брацигово се характеризира с разпространението на три вида горски почви - кафяви горски, канелени горски, горски делувално-алувиални. Последните са разпространение по долините на реките и създават добра основа за успешно развитие на земеделието.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Общоевропейската мрежа „Натура 2000” е съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за местообитанията) и Директива 2009/147/ЕО относно опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година”.

Целта на мрежата „Натура 2000” е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000” не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от общия пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23,1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Община Брацигово е богата на защитени територии и защитени зони, включени в Националната екологична мрежа НАТУРА 2000. Те са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи.

Таблица 14: Защитени територии в община Брацигово

№	Име	Местонахождение/ землище	Площ (ha)	Документи за обявяване	Цел на обявяване
1	Защитена местност Атолука	с. Равногор	318,2	Заповед №1900 от 05.08.1969 г., бр. 82/1969 на ДВ 1-6-6-1900-1969	Опазване на вековна иглолистна гора от бял бор и смърч
2	Защитена местност Тъмра	с. Розово	604,1	Заповед №3751 от 30.11.1973 г., бр. 101/1973 на ДВ 1-6-34-3751-1973	Опазване на характерен ландшафт, скални образувания, стари римски пътища, мостове и развалини от крепостни стени.
3	Резерват Купена, международен статус – Биосферен резерват	с. Равногор, с. Розово	1761,1	Заповед №2969 от 24.11.1961 г., бр. 11/1962 на ДВ	Запазен природен ландшафт
4	Защитена местност Находище на Атинска Мерендера	с. Исперихово	37,48	Заповед №РД-936 от 20.12.2011 г., бр. 10/2012 на ДВ	Опазване на растителен вид атинска мерендера (<i>Merendera attica</i>) и неговото местообитание
5	Защитена местност Виноще	с. Равногор	148,1	Заповед №357 от 09.02.1973 г., бр. 21/1973 на ДВ	Опазване на характерен ландшафт.
6	Защитена местност Корията	с. Равногор	27,5	Заповед №357 от 09.02.1973 г., бр. 21/1973 на ДВ	Опазване на характерен ландшафт.
7	Защитена местност Находище на Стояново Лютиче	с. Равногор	11,84	Заповед №РД-935 от 20.12.2011 г., бр. 10/2012 на ДВ	Опазване на растителен вид стояново лютиче (<i>Ranunculus stojanovii</i>) и неговото местообитание
8	Защитена местност Грамадите	град Брацигово	1323,6	Заповед No.РД-412 от 18.06.2007 г., бр. 61/2007 на Държавен вестник	Опазване на характерен ландшафт.

Източник: ИАОС

На територията на общината попадат общо осем **защитени територии** по смисъла на Закона за защитените територии, както следва:

- Защитена местност „Атолука“ – с. Равногор;
- Защитена местност „Виноще“ – с. Равногор;
- Защитена местност „Грамадите“ – град Брацигово
- Защитена местност „Корията“ – с. Равногор;
- Резерват „Купена“ – с. Равногор и с. Розово;
- Защитена местност „Находище на атинска мерендера“ – с. Исперихово;
- Защитена местност „Находище на стояново лютиче“ – с. Равногор;
- Защитена местност „Тъмра“ – с. Розово.

- На територията на общината има защитено дърво – вековно дърво „Бук“, Д. Р. № 515 в с. Розово.

Резерват Купена е обявен през през 1961 г. Създаден е за опазване на ландшафта, красивите пейзажи, интересните и ценни флора, фауна и биоценози. Тук са запазени вековни смърчово-бялоборови, бялоборови и букови гори. Резерватът се намира на северните склонове на Родопите на около 3 km югоизточно от Пещера. Обхваща територии с надморска височина от 600 до 1400 m. През резервата преминава голямото вододелно било, което започва от връх Баташки снежник и се спуска на североизток между реките Въча и Стара река. Склоновете му са стръмни и трудно достъпни. В Купена има и интересни и красиви скални образувания. Такива например са отвесните и високи по 80-100 m бели варовикови стени – Стенето и самия връх Купена, също с отвесни стени, но със заоблено било, живописно обрасло с черен бор. През резервата протичат две реки – Пиздица и Новомахленска. В резервата са разпространени три типа почви: кафяви горски, канелени и хумусно-карбонатни. Специални ботанични и зоологични изследвания на резервата не са провеждани. Но със сигурност може да се очаква, че при обстойни проучвания, може да се установят много нови редки и интересни растения и животни.

От дървесните видове досега са установени следните видове: бял бор (*Pinus sylvestris* L.), черен бор (*Pinus nigra*), обикновена ела (*Abies alba*), червена хвойна (*Juniperus communis*), бук (*Fagus sylvatica*), зимен дъб (*Quercus sessiliflora*), едролитна липа (*Tilia grandifolia*), клен (*Acer campestre*), шестил (*Acer platanoides*), явор (*Acer pseudoplatanus*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), обикновен габър (*Carpinus betulus*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), дива череша (*Prunus avium*), бреза (*Betula alba*), трепетлика (*Populus tremula*), бряст (*Ulmus foliacea*), черна елша (*Alnus glutinosa*), кукуч (*Pistacia terebintus*), воден габър (*Ostrya carpinifolia*).

Основният вид в ниските части е зимният дъб, разпространен от 400 m докъм 1000 m. Средната възраст на горите, които съставя, е около 60-70 години. Много интересни са съобществата, които образува зимният дъб с други видове – зимен дъб и бял бор, зимен дъб и бук, зимен дъб и габър и др., някои, от които са много рядко срещани на други места в страната. В най-голяма степен това важи за смесените съобщества от зимен дъб и бял бор.

Във високите части на резервата големи съобщества образува букът. Горите му започват от 900 m до почти 1400 m. Средната възраст на горите му е около 80-140 години, но се срещат и дървета на 160-170 години. Буковите гори рядко са чисти. Най-често той образува смесени гори с други видове. Най-разпространените смесени гори са на бука с белия бор. Други смесени съобщества букът образува с елата, зимния дъб, габъра и др.

На второ място по разпространение в резервата са съобществата от бял бор – между 1100 и 1400 m н.в. Интересна особеност на резервата са съобществата на Елата, които заемат трето място по големина и са разположени между 1100 и 1400 m н.в. Съобщества образува и черният бор в ниските и скалисти части.

От интересните животински видове на първо място трябва да се спомене дивата коза (*Rupicapra rupicapra*), една от причините за обявяване на резервата. Числеността ѝ и през 80-те години на XX в. е достигала около 100 индивида, но поради браконьерския лов в началото на 90-те години е поставена пред прага на пълно унищожение. Сега е останало малко стадо.

Във високите части навлиза и мечката (*Ursus arctos*). Срещат се дива свиня (*Sus scrofa*), сърна (*Capreolus capreolus*) и др. Скалните тераси на Стенето предлагат много места за гнездене на различни грабливи птици, но засега не са проучвани. В горите могат да се видят обичайни видове, срещащи се в такива местообитания. От защитените земноводни е установен дъждовникът (*Salamandra salamandra*).

Резерватът е изключителна държавна собственост. Намира се на територията на две общини. Част от него се разполага на територията на община Брацигово, а останалата част е в община Пещера. Охранява се от РИОСВ-гр. Пазарджик.

В него е забранена всякаква човешка дейност, с изключение на:

1. охраната на самия резерват;
2. посещения с научна цел;
3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

Резерватът има ограничен туристически потенциал. Посещения в него са разрешени само по маркирани пътеки, определени съгласно чл. 17, ал. 3 от Закона за защитените територии (ЗЗТ). Резерватът може да служи като притегателен център за туристи, желаещи да се насладят на естествена съхранена природа.

На територията на община Брацигово има регистрирано по ЗББ едно **вековно дърво**: бук (*Fagus sylvatica*) в с. Розово, реална възраст – 293 г., височина – 25 м, периметър – 3,8 м, документ за обявяване: Заповед № 1762 от 28.06.1972 г., бр. 59/1972 на ДВ.

В границите на община Брацигово попадат части от следните защитени зони от мрежата „Натура 2000“, в съответствие с Директивата за хабитатите и Директивата за птиците:

- „Бесапарски възвишения“ с код: BG0000254, обща площ – 6743,06 ха, в т.ч. площ в община Брацигово – 2753,25 ха или 40,8%;

- „Бесапарски ридове“ с код: BG0002057, обща площ 14765,05 ха, в т.ч. площ в община Брацигово – 3756,64 ха или 25,44%;

- „Западни Родопи“ с код: BG0002063 обща площ 133384,78 ха, в т.ч. площ в община Брацигово – 9700,27 ха или 7,27%;

- „Родопи - Западни“ с код: BG0001030 обща площ 272851,4 ха, в т.ч. площ в община Брацигово – 7454,5 ха или 2,7%.

➤ **Защитена зона „Бесапарски възвишения“** (код в регистъра: BG0000254) по директивата за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците, частично попадаща в землищата на с. Бяга, с. Исперихово, с. Козарско. Площта, която попада в община Брацигово е 2753,25 ха (40,8% от цялата площ на защитената зона) от общо 6743,06 ха за цялата защитена зона. Документи за обявяване Решение № 122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на ДВ 2-2-254-122-2007. На територията на защитената зона, включени в приложение I на Директива 92/43/ЕЕС има 7 вида природни местообитания с преобладаващата площ (30% от 6743,06 ха) на местообитание 62A0 „Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества“. Варовитите хълмове се характеризират със специфична растителност, което определя тяхното значение като убежище на редки, ендемични и реликтни видове. На хълмовете расте един локален ендемичен растителен вид – текирската мишорка (*Gypsophila tekirae*). Зоната е значима като място за храна на многобройни хищни птици, които гнездят по северните склонове и дерета на Родопите. Предпоставка за това е и съществуването на голяма колония от *Spermophilus citellus* (лалугер). За запазване на орнитофауната в обекта е особено важно да се спре дейността на мраморната кариера и създаването на нови лозя.

➤ **Защитена зона „Бесапарски ридове“** (Код в регистъра: BG0002057) по Директивата за птиците, частично попадаща в землищата на с. Бяга, с. Жребичко, с. Исперихово, с. Козарско. Площта, която попада в община Брацигово е 3 756,65 ха от общо 14765,05 ха за цялата защитена зона. Документи за обявяване Заповед № РД-786 от 29.10.2008 г., бр. 106/2008 на ДВ 2-1-2057-

786-2008. През 2013 г. се издава нова заповед № РД-78 от 28.01.2013 г., бр. 10/2013 на Държавен вестник, чрез която се променят режима на дейностите в защитената зона. Защитена зона Бесепарски ридове включва 86 вида птици, 15 от които са в Червената книга на България (1985 г.). От срещашите се видове птици 43 вида са от Европейско природо-защитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Защитената зона предлага хабитати за 25 вида включени в Анекс 2 от Закон за биологичното разнообразие. Бесепарските ридове са от световно значение за опазване на Императорския орел (*Aquila heliaca*). Най-голямо земно покритие в зоната е на екстензивните зърнени култури (вкл. ротационни култури с периодично оставяне на угар) представени с 44 % от цялата площ, следвано от сухи тревни съобщества, степи -13% и урбанизирани територии - 11%. Най-големият проблем за влошаване и загуба на ценни хабитати в защитената зона е промяната на земеползването от пасища и ливади в лозя и обработваема земя. Изграждането на мини за инертни материали също води до загуба на тревни хабитати.

➤ **Защитена зона „Западни Родопи“** (Код в регистъра: BG0002063) по Директивата за птиците, частично попадаща в землищата на с. Равногор и с. Розово. Площта, която попада в община Брацигово е 9700,27 ha от общо 133384,78 ha за цялата защитена зона. Документи за обявяване Заповед № РД-835 от 17.11.2008 г., бр. 108/2008 на Държавен вестник 2-1-2063-835-2008. С две заповеди от 2011 г. и 2013 г. е правено увеличение на площта. В Западните Родопи са установени са 130 вида птици, основно гнездящи, от които 21 са включени в Червената книга на България (1985). От срещашите се видове 43 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като застрашени в Европа в категория SPEC2 са включени 15 вида и съответно в SPEC3: 28 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 26 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Западните Родопи поддържат най-многочислената популация на глухаря (*Tetrao urogallus*) в България. Те са едно от най-ценните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на този вид, както и на лещарката (*Bonasa bonasia*), врабчовата кукумявка (*Glaucopteryx passerinum*), пернатоногата кукумявка (*Aegolius funereus*), козодоя (*Caprimulgus europaeus*), черния кълвач (*Dryocopus martius*), белогърбия кълвач (*Dendrocopos leucotos*) и на осояда (*Pernis apivorus*). Най-голяма площ в територията на защитената зона заемат горите от бял бор (*Pinus sylvestris*), следвани от смърча (*Picea abies*). По малки по площ са еловите (*Abies alba*) и буковите (*Fagus sylvatica*) гори. Срещат се също гори от черен бор (*Pinus nigra*) и издънкови гори от горун (*Quercus dalechampii*), трепетлика (*Populus tremula*) и зимен дъб (*Q. sessiliflora*). Около 10% от територията е заета от открити пространства – пасища и ливади, в които преобладават обикновената полевица (*Agrostis capillaris*), картъл (*Nardus stricta*) и др., както и на храсталачни съобщества. В територията на защитената зона попадат 3 големи язовира – „Доспат“, „Широка поляна“ и „Голям Беглик“, както и стотици малки торфища.

➤ **Защитена зона „Родопи – Западни“** (Код в регистъра: BG0001030) по Директивата за местообитанията, частично попадаща в землищата на с. Жребичко, с. Равногор и с. Розово. Площта, която попада в община Брацигово е 7454,5ha (2,7%) от общо 272851,4 ha за цялата защитена зона. Документи за обявяване Решение № 611 от 16.10.2007 г., бр. 85/2007 на Държавен вестник 2-2-1030-611-2007. Природните местообитанията, които се опазват са 42 вида. Преобладаващо природно местообитание, попадащо под закрила е „Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори“ (код 91СА) с площ от 26,9% от цялата площ на 33, следвано от „Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*)“ (код 9410) с площ от 18,7 % от цялата площ. 33 „Родопи – Западни“ е най-голямата защитена зона в България и една от най-големите в Европа. Защитената зона е важна за опазването на кафявата мечка в Рило-Родопската си популация, включвайки и популацията в границите на Р. Гърция.

На територията на община Брацигово има богата флора и фауна и интересни природни забележителности. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението.

3.4.2. Защитени видове растения и животни

Защитени растения (видове включени в Приложение № 3 от Закона за биологичното разнообразие) установени на територията на община Брацигово:

- Родопска мерендера (*Merendera rhodopaea*) – растяща в землището на с. Исперихово. Популацията на вида е разположена върху площ със следните географски координати: между северна ширина 42° 6,25' и 42° 6,00' и източна дължина 24° 23,9' и 24 ° 24,5' – географските координати са по координатна система WGS 84. Растението расте вероятно и извън посочените координати. Находището е на север от селото по южните склонове на Бесапарските ридове. Видът е български ендемит.
- Родопска горска майка (*Lathrea rhodopaea*) – расте в коритото на р. Стара при моста на пътя с. Капитан Димитриево – гр. Брацигово. Видът е балкански ендемит.
- Стояновото лютиче (*Ranunculus stojanovi*) е локален ендемит, находището е край с. Равногор и е единственото установено досега.

Предмет на опазване в защитена зона „Родопи–Западни” са 5 растителни вида – червено усойниче (*Echium russicum*), *Vuxbaumia viridis*, *Drepanocladus vernicosus*, блатно петльово перо (*Gladiolus palustris*) и карпатска тоция (*Tozzia carpathica*), а в защитена зона „Бесапарски възвишения” – обикновената пърчовка (*Himantoglossum caprinum*).

От бозайниците се срещат заекът, сърната, дивото прасе, чакалът и др. Птиците са представени от яребица, пьдпъдък, кълвач, синигер и др., а през зимата във водоемите кацат диви патици, лебеди, чапли. Голямо е и разнообразието от видове от останалите класове гръбначни животни – риби, земноводни, влечуги, а също така и от различните класове безгръбначни животни.

На територията на общината са установени следните защитени видове животни:

- В района на с. Исперихово, редовно се наблюдават до 5 индивида царски орли (*Aquila heliaca*) – световно застрашен вид.
- В района на същото село има и големи популации на белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), на черношипа ветрушка/керкенец (*Falco tinnuculus*) и на други грабливи птици.
- Интерес представлява и популацията на лалугера (*Citellus citellus*) - вид от Приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, установена в землищата на селата Исперихово и Бяга.

Предмет на опазване в защитена зона «Западни Родопи» са 29 вида птици, а в защитена зона «Бесапарски ридове» – 34 вида птици. В защитена зона «Бесапарски възвишения» предмет на опазване са 11 вида бозайници, 6 вида земноводни и влечуги, 1 вид риби и 8 вида безгръбначни животни, а в защитена зона «Родопи–Западни» се опазват 18 вида бозайници, 5 вида земноводни и влечуги, 2 вида риби и 15 вида безгръбначни животни.

3.4.3. Лечебни растения и гъби

Приложение №1 към настоящата Програма за опазване на околната среда на Община Брацигово е раздел „Лечебни растения”. С него са изпълнени част от изискванията на чл. 55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР). Описани са лечебните растения, които се срещат на територията на община Брацигово. За всяко землище на населено място в общината са посочени видовете лечебни растения, които се срещат. Въз основа на Наредба 2 от 20.I.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения са описани максимално допустимите стойности на количествата билки за събиране, за опазването, природосъобразното и устойчивото ползване на находищата на лечебните растения. Определени са количествата билки, които може да събере едно лице за лични нужди. Описан е реда за издаване на разрешително за ползване на лечебни растения. Приложени са образец на

позволително за ползване и удостоверение за билки от култивирани растения. Общинският съвет гр. Брацигово е приел тарифа за таксите, които се заплащат за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти общинска собственост.

Находища

Град Брацигово. Местности: Св. Спас, Св. Троица, Св. Петър, Дигнат камък, Тъмъра, Дренето, Блатца, Просовето, Гачево блато, Бурово блато, Ил-чови ливади, Кръстец, Развйяй, Челиковица, Робско, Лъката, Садово, Дъбовик.

Видове: черен бъз, бръшлян, бяла върба, водно пипериче, божур, вълча ябълка, глог, глухарче, гръмотрън, диянка, дрян, дъб, еньовче, живовляк, подбел, ранилист, росопас, зарасличе, къпина, зайча сянка, змийско мляко, черен оман, иглика, коприва, лайка, липа, маточина, мащерка, малина, пача трева, мента, овчарска торбичка, мъжка папрат, полски хвощ, риган, чобанка, смрадлика, бял равнец, синя тинтява, теменуга, магарешки бодил, шипка, жълт кантарион, татул, хвощ, и др.

Село Бяга. В землището на с. Бяга се срещат видовете бял равнец, кантарион, липа, магарешки бодил, смрадлика, мента, зайча сянка, лайка, коприва, живовляк, глухарче и др.

Село Исперихово. В землището на с. Исперихово растат бял риган, мащерка, мента, лайка, кантарион, копър, шипка, малина, овчарска торбичка, глухарче, липа, иглика, черен оман, подбел, маточина, и др.

Село Равнотор и летовище «В. Петлешков». В землището на с. Равнотор и летовището се срещат бял равнец, мащерка, лайка, кантарион, къпина, малина, овчарска торбичка, глухарче, бор, черна боровинка, червена боровинка, зайча сянка, чемерика, хвощ, калина, горска ягода, горски енчец, великденче, бръшлян и др.

Село Козарско. В землището на селото растат билките равнец, мащерка, мента, лайка, кантарион, копър, шипка, малина, овчарска торбичка, глухарче, липа, иглика, черен оман, подбел, маточина, и др.

Село Розово и летовище “Розовски врз”. В землището на с. Розово и «Розовски врз” се срещат смрадлика, мащерка, лайка, кантарион, къпина, малина, овчарска торбичка, глухарче, бор, дъб, черна боровинка, зайча сянка, чемерика, хвощ, калина, горска ягода, горски енчец, великденче, бръшлян и др.

Село Жребичко. В землището на селото са разпространени следните лечебни растения: равнец, мащерка, мента, лайка, кантарион, шипка, малина, овчарска торбичка, глухарче, липа, иглика, подбел, маточина, и др.

Забележка: *Подробна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.*

3.4.4. Зелена система

Зелената система е предназначена да подобрява жизнената среда и облика на населените места, чрез поддържане на екологична, рекреативна, естетическа и защитно-мелиоративна функции. Тя играе важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението.

Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;

- Санитарно-защитни озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдиш; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от крайградските зони, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отдиш и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството.

Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове, представляващи публична собственост. Допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение – гробищни паркове и защитни насаждения. Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдиш на населението.

Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения.

Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините.

Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Устройството на озеленени и залесени площи се регламентира със Закона за устройството на територията. В териториите на общините се устройват озеленени площи, обединени в зелена система, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиша на населението. Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение, собственост на държавата и общините, са

публична собственост. Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в Наредба № 7 от 22.XII. 2003 г. за „Правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони“. Озеленените територии в населените места, селищните образувания и извън тях се определят с общите и подробните устройствени планове. Зелената система включва обществените озеленени площи, включително всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници;

Нормативите за площта на обществените озеленени площи за широко и специфично ползване в градовете в зависимост от тяхната големина са:

- а) за големи градове - 20 кв. м/жител;
- б) за средни градове - 18 кв. м/жител;
- в) за малки градове - 12 кв. м/жител;
- г) за много малки градове - 8 кв. м/жител;
- д) за всички села - 4 кв. м/жител.

Площта на терена за гробища за населените места се определя при спазване на следните нормативи:

- а) за големи градове - 2,70 кв. м/жител;
- б) за средни градове - 2,25 кв. м/жител;
- в) за малки градове - 2,05 кв. м/жител;
- г) за много малки градове - 1,30 кв. м/жител;
- д) за много големи села - 1,30 кв. м/жител;
- е) за големи села - 1,40 кв. м/жител;
- ж) за средни села - 2,90 кв. м/жител;
- з) за малки села - 4,00 кв. м/жител;
- и) за много малки села - 4,00 кв. м/жител.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

4.1.1. Генерирани битови отпадъци

Един от основните фактори, оказващи въздействие върху качеството на околната среда са отпадъците. Нарастващото им количество крие рискове от замърсяване на въздуха, водите, почвите и застрашава човешкото здраве и живот. Образуванията от жизнената дейност на хората, производството и търговията различни видове отпадъци, налагат предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ разделя отпадъците по видове, както следва:

- битови;
- производствени;
- опасни;
- строителни;
- биоразградими;
- масово разпространени.

Общинските власти играят важна роля в изпълнението на политиката по отношение опазване на околната среда, подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци, чрез сключването на договори и в това отношение основните им функции включват:

- осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци;
- събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистване на уличните платна, тротоарите, площадките, алеите и поддържане на зелените площи и други територии предназначени за обществено ползване;
- избора на площадки, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци, чрез включването в регионална система;
- разделно събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки, чрез организация по оползотворяване;
- организирането и прилагане на системата за разделно събиране и съхранение на излезли от употреба моторни превозни средства с фирми получили разрешение от МОСВ;
- предотвратяването на изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаване на незаконни сметища, чрез контрол от длъжностни лица;
- определяне на места за поставяне на негодни за употреба батерии.

Битови отпадъци

Съгласно Допълнителните разпоредби на ЗУО битови отпадъци са „отпадъците от домакинствата” и „подобни на отпадъците от домакинствата” (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;

➤ Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Брацигово, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Брацигово е изградена добре функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване. В системата е обхванато 100% от населението на седемте населени места.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20 03 01.

Община Брацигово е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците - регион Пазарджик. В сдружението участват още общините: Пазарджик, Батак, Велинград, Лесичово, Пещера, Ракитово, Септември и Белово. От началото на 2018 год. обезвреждането на битовите отпадъци става на регионален принцип, чрез депониране на Регионално депо за неопасни отпадъци – регион Пазарджик.

Регионалното депо за неопасни отпадъци от регион Пазарджик, Клетка 1 и съпътстваща инфраструктура е разположено в Имот № 000723, местност „Башикаровски баир”, в землището на с. Алеко Константиново с ЕКАТТЕ 00254, общ. Пазарджик, обл. Пазарджик. Регионалното депо за неопасни отпадъци с обща площ 145 504 кв.м. е разделено функционално на две части:

Входно-изходна зона с КПП, електронна автомобилна везна, съоръжение за измиване на ходовата част на сметоизвозващите автомобили на изход, вътрешноплощадков път, административно-битова сграда, паркинг с 4 паркоместа, резервоар за ПП-нужди, изгребна яма, зелен пояс и ограда;

Основна производствена зона, включваща площта на клетките за депониране на отпадъци – общо около 95 дка, ретензионен басейн за филтрационни води, съоръжения от дренажната система и системата за улавяне и третиране на депониен газ от участъците за депониране, експлоатационен и контролен път.

Основната производствена дейност която се извършва на площадката на Регионалното депо – Пазарджик, Клетка 1, е обезвреждането на отпадъците чрез депониране, което включва следните процеси: Приемане на отпадъците през Контролно-пропускателен пункт, на който се извършва контрол; Измерване на приеманите отпадъци на автомобилна везна; Насочване на извозващите отпадъци автомобили до участъка за депониране; Депониране на отпадъците. Депонирането се извършва чрез запълване отдолу нагоре, като се изграждат дневни работни участъци с площ около 500 m². Разстилане на отпадъците с булдозер, уплътняването с компактор и последващо запръстяване. При основната дейност не се употребяват опасни вещества.

От 13.01.2020 г. сметосъбирането, извозването на отпадъците и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на община Брацигово се извършват от „Астон сервиз“ ООД град София, която има сключен договор с Община Брацигово за период от 3 години. В началото на месец юли 2021 г. този договор е прекратен, в процес е провеждане на обществена поръчка по реда на ЗОП.

Наличните съдове за сметосъбиране са 2 749 кофи тип „Мева“ с вместимост 0,11 m³ и 146 бр. контейнери тип „Бобър“ с вместимост 1,1 m³. Отпадъците се извозват регулярно по график, утвърден със Заповед на Кмета.

Количествата депонирани битови отпадъци от община Брацигово за последните 3 години са както следва: 2018 г. – 1497,60 т., 2019 г. – 1870,88 т., 2020 г. – 2338,38 т.

Количествата депонирани отпадъци от територията на община Брацигово на Регионалното депо нарастват с 373,28 тона през 2019 спрямо 2018 година и с 467,50 тона през 2020 г. спрямо 2019 г. – наблюдава се темп на увеличение от порядъка на 25%, въпреки че за същия период населението намалява.

Важен показател за управление на отпадъците е нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от обслужваното население. Образованите битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/година, за област Пазарджик 337 кг/човек/година, а за община Брацигово едва 172 кг/жител/година, тоест по-ниско от средната норма за областта и за страната. Нормата на натрупване на отпадъците на глава от населението в общината през 2019 г. нараства до 224 кг/ж./год., а за 2020 г. – до 280 кг/ж./г.

4.1.2. Строителни отпадъци

Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017 г., определя някои допълнителни изисквания за управлението на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали в строителството. Съгласно сроковете, определени в ЗУО в тази наредба се регламентират конкретни цели за оползотворяване на определени видове строителни отпадъци и етапите за тяхното изпълнение.

С наредбата се регламентират:

1. създаването на система за управление и контрол на дейностите по събиране, транспортиране и третиране на строителните отпадъци (СО);
2. изискванията за влагане на рециклирани строителни материали в строителството;
3. изискванията за управление на СО в процеса на строителство и премахване на строежи.

Целта на наредбата е:

1. да се предотврати и ограничи замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и да се ограничи рискът за човешкото здраве и околната среда в резултат на събирането, третирането и транспортирането на СО;
2. да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

Строителните отпадъци са получени вследствие на строително-монтажни работи и премахване, включващи минерални отпадъци, пластмаси, метал, хартия, изолационни материали, дърво, азбест и други опасни отпадъци, и др. съответстващи на кодовете на отпадъци от група 17 на Приложение 1 от Наредба № 3 за класификация на отпадъците.

Минералните отпадъци се образуват в резултат на строителство или събаряне на сгради и съоръжения, които основно се състоят от минерални материали като тухли, бетон, строителни разтвори, естествен камък, пясък, керамични строителни материали, бетонови блокчета и/или газобетонови блокчета и др.

„Строително-монтажни” са работите, чрез които строежите се изграждат, ремонтират, реконструират, преустройват, поддържат или възстановяват, а „Премахване” е дейността по отстраняване на строежите чрез селективно отделяне на оползотворимите отпадъци в процеса на премахването.

Дейностите по събиране, транспортиране, подготовка преди оползотворяване и/или обезвреждане, материално оползотворяване, както и по обезвреждане на СО се извършват от лица, притежаващи документ по чл.35 от Закона за управление на отпадъците.

Община Брацигово, както и другите общини в страната имат следните отговорности, произтичащи от ЗУО и Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влягане на рециклирани строителни материали:

- Организиране на събирането, включително разделното, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата;
- Когато общината е възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи е длъжна:
 - Да разработи План за управление на строителните отпадъци, като задължителна част от строителната документация за издаване на разрешение за строеж;
 - Да изпълни реално Плана за управление на строителните отпадъци;
 - Да влага в строежите определен процент материали от рециклирани строителни отпадъци или материално оползотворяване в обратни насипи;
 - Да осигури селективното разделяне и материално оползотворяване на определени видове отпадъци в минимални количества.

Кметът на общината отговаря за предаването на отделените строителни отпадъци по време на принудителното премахване на строежи, за оползотворяване на материалите и за влягане на рециклирани строителни материали, включително за покриването на разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране. Разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране на строителни отпадъци, получени в резултат на принудително премахване на строеж, са за сметка на извършителя на незаконния строеж или на собственика на сградата или съоръжението. Въз основа на влязла в сила заповед за премахване на строежа и протокол за извършените разходи за дейностите по транспортиране и оползотворяване на отпадъците кметът на общината подава заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение на събиране на вземането от задължените лица по реда на чл.417, т.2 от Гражданския процесуален кодекс.

В случаите, когато кмета на общината е възложител на строителни и монтажни работи, с изключение на текущи ремонти, и възложител на премахване на строежи, следва да изготви план за управление на строителните отпадъци. Съдържанието и изискванията към плана се определят в Наредбата за управление на строителните отпадъци.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно. Прилага се процедура, при която строителните фирми да се обръщат към община за посочване на място и условия за депонирането на строителните отпадъци.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното изхвърляне на строителни отпадъци от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на незаконни сметища главно на входовете и изходите на населените места, както и замърсява зелените площи в самите населени места. За строителните отпадъци, от обичайните ремонти на жилищата, няма форма, по която да бъдат контролирани.

Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежината им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите автомобили.

На територията на община Брацигово, както и в региона, няма съоръжения за рециклиране и/или подготовка за повторна употреба на строителни отпадъци. За намаляване и ограничаване нерегламентираното изхвърляне на строителни отпадъци по неразрешени за целта места община Брацигово е подписала договор с фирма, притежаваща необходимите разрешителни. Поставени са два броя 4 кубикови контейнери в района около гарата в гр.Брацигово. Количеството събрани и извозени строителни отпадъци до депо за строителни отпадъци за 2020 г. са 64 тона.

През 2020 г. на територията на гр. Брацигово са поставени два 4 кубикови контейнери за строителни отпадъци. Контейнерите са разположени в района около ж.п. гарата /Пожарната/ и се обслужват от „Янис-Лупанов” ЕООД, гр.Пещера.

През 2021г. има поставени и по един контейнер за строителни отпадъци в с. Бяга и с. Исперихово. При запълване обема на контейнерите, се подава заявка за извозване.

Отпадъците се транспортират до площадка за третиране на неопасни строителни отпадъци и отпадъци от неопасни стъклени опаковки „ВИС СТРОЙ“ ЕООД, гр. Пловдив.

4.1.3. Производствени и Опасни отпадъци

„Опасни“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение №3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци бяха регламентирани в Наредба, приета с ПМС №53/1999г. /ДВ, бр.29 от 1999г., която е отменена, считано от 12.01.2021г. (ДВ, бр.2 от 2021г.) и в наредбите за масово разпространените отпадъци. Към момента на изготвяне на настоящата Програма тече обществено обсъждане на Проект на Наредба за условията и изискванията, на които трябва да отговарят площадките за съхраняване или третиране на отпадъци, за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци и за транспортиране на производствени и опасни отпадъци. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба №2 от 23.07.2014г. за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Пазарджик.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение №2 към §1, т.13 от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение №1 към §1, т.11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/ или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват отделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потокът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по широко участие в организираните мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

Основните генератори на производствен отпадък в община Брацигово са действащите промишлени предприятия, сред които няма такива с висок рисков потенциал на образувания отпадък.

На територията на общината няма изградена инфраструктура за разделно събиране и третиране на опасни и производствени отпадъци. При констатирани такива се използват услугите на лицензирана фирма. Производствените предприятия на територията на общината

образуват предимно отпадъци с характер на битови, специфично масово разпространени и рециклируеми отпадъци. Фирмите изготвят годишни отчети и ги представят пред ИАОС. Следва да се отбележи, че не всички фирми изпълняват задълженията си да предоставят в ИАОС необходимата информация за генерираните от тях отпадъци.

4.1.4. Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от опаковки

С разделното събиране на отпадъци с цел рециклиране, както и други форми на оползотворяване може да се постигне значително намаляване на количеството на депонираните отпадъци, което ще доведе до удължаване на полезния живот на регионалното депо за отпадъци и до съкращаване на разходите за събиране и обезвреждане на отпадъците. Освен това през последните години със синхронизиране на националното законодателство с европейското законодателство все повече се засилват законодателния и обществения натиск за въвеждане на системи за разделно събиране с нормативно регламентирани количества отпадъци, които трябва да бъдат рециклирани и оползотворени.

За част от тези отпадъци националното законодателство изисква прилагането на принципът „замърсителят плаща“, при който разходите се поемат от производителите на продукта, от който се образуват отпадъците, но за останалата част липсват нормативно установени механизми на финансиране. За редица отпадъци съществуват забрани за депониране, което налага тяхното отделяне от общия отпадъчен поток и намиране на алтернатива за оползотворяването или обезвреждането им.

Съгласно изискванията на чл.19, ал.3, т.6 от Закон за управление на отпадъците кметът на общината отговаря за разделното събиране на битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло.

Община Брацигово има сключен Договор с „Екопак България“ АД, за организиране на система за разделно събиране на отпадъци от стъкло, пластмаса и хартия.

Системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки, обхваща гр. Брацигово, с. Исперихово и с. Бяга (от 2020 г.), като броят на съдовете, количествата на разделно събраните и отсортирани отпадъци в периода 2018-2020 г. са както следва:

Таблица 15: Разделно събрани отпадъци за периода 2018-2020 г.

Година	Брой съдове	Количество събрани отпадъци	Сортирани количества суровини
2018	63	47,700	15,165
2019	63	48,020	16,910
2020	82	57,580	17,155

Системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки е организирана от 2 вида съдове – тип „Ракла“ – жълти (за пластмасови опаковки) и сини (за хартия) контейнери; и тип „Иглу“ – зелени контейнери (за стъкло). 100% чисти отпадъци, изцяло годни за рециклиране се събират само в зелените контейнери, в останалите процентът на битовите отпадъци, неподлежащи на рециклиране е изключително висок.

Биоразградими отпадъци

В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поетапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци. В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложени конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък. Съгласно Националната програма за прилагане на Директива 99/31/ЕС:

- 100% биоразградими са хранителните, хартиените, картонените, дървесните и градинските отпадъци;

- 20% от текстилните отпадъци са биоразградими;
- 25% от отпадъците от кожи са биоразградими.

В съответствие със Закона за управление на отпадъците чл. 31 ал. 1 т. 2 – целта е най-късно до 31 декември 2020 г. ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците изисква да се осигури съвместното постигане на следните регионални цели за разделното събиране и оползотворяване на битовите биоотпадъци:

- до 31 декември 2016 г. - не по-малко от 25 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.
- до 31 декември 2020 г. - не по-малко от 50 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.
- до 31 декември 2025 г. - не по-малко от 70 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.

Изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци се осигурява чрез прилагане на домашно компостиране и/или разделно събиране и компостиране на изградените за целта общински или регионални площадки с компостиращи инсталации.

През 2019 г. е извършено четириезонно проучване по проект на ПУДООС „Определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци в България“. Съгласно представения доклад по проекта морфологичният състав на битовите отпадъци, генерирани на територията на Община Брацигово е като следва:

Вид отпадък	Относителен дял в %
Хранителни отпадъци	6,42
Хартия	4,89
Картон	4,30
Пластмаса	13,92
Текстил	5,65
Гума	0,32
Кожа	0,48
Градински отпадъци	18,72
Дървесни отпадъци	0,64
Стъкло	3,37
Метали	0,55
Инертни по-големи от 4 см	1,81
Ситна фракция по-малки от 4 см. (сгурия, пепел, инертни отпадъци, пръст, пясък и други)	34,11
Опасни домакински отпадъци	1,62
Други	3,20
Контролна сума	100,00

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁹ за община Брацигово е значителен – 34,97%, в това число - хранителни – 6,42%, градински – 18,72%, дървесни отпадъци – 0,64%, хартия – 4,89% и картон – 4,30%.

В съответствие с Националния стратегически план Община Брацигово следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от органични или естествени материали. Тези материали след време се разграждат по естествен път (биоразградими). Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин.

Количеството на растителните отпадъци, образувани от растениевъдството в дворните пространства на жилищните имоти са определени експертно и тяхното количество варира от 25 до 40% от общото количество битов отпадък, отделян от домакинствата. Този отпадък понастоящем е основна съставка, замърсяваща териториите в покрайнините на населените места или попада в съдовете за битови отпадъци. Не е популярна практиката за оползотворяване на растителни отпадъци в самите дворните места. В процеса на компостиране растителните отпадъци се явяват суровина. При прилагането му се ограничава постоянното изнасяне на органични вещества от почвата и едновременно се постига ограничаване употребата на органични торове за сметка на много добрите хранителни съставки в компоста. В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поэтапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Община Брацигово е партньор в изграждането на „Компостираща инсталация, инсталация за предварително третиране на битови отпадъци, както и съпътстваща инфраструктура на площадката на Регионален център за рециклиране /РЦР/ в землището на с. Алеко Константиново, община Пазарджик“, като оператор на инсталацията е община Пазарджик.

Инсталацията е разположена в ПИ с идентификатор № 0254.70.15, местността „Байра“ в землище на с. Алеко Константиново, община Пазарджик, област Пазарджик.

Събирането и транспортирането на зеления отпадък до площадката на компостиращата инсталация, ще се извършва от Център за рециклиране – Пазарджик.

На територията на община Брацигово са определени места за събирането на зелени и други биоразградими (от растителен произход) отпадъци, да се извършва на регламентирани от община Брацигово места (площадки) за събиране и временно съхранение. Отпадъците ще се генерират при поддръжката на паркове и местни зелени площи – подкастриране на дървета и храсти и др., както и от резидба на лози и асми.

⁹ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Поради отдалечеността на прилежащите към общината малки населени места до площадката за компостиране събирането и извозването на отпадъците да съответната система за компостиране ще се извършва два пъти месечно или по заявка.

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми

Редица европейски директиви регулират специфичните потоци от отпадъци - например, отпадъци от титаниев диоксид, опаковки и отпадъци от опаковки, полихлорирани бифенили (ПХБ) и полихлорирани терфенили (ПХТ), отпадъчни батерии и акумулатори, канализационен шлам, излезли от употреба превозни средства (ИУПС), отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО) и ТОЗ (трайни органични замърсители).

Друга група от директиви регулира операциите по третиране на отпадъците: изгаряне, съвместно изгаряне на отпадъци и депониране на отпадъци чрез заравяне. Регламент (ЕО) №1013/2006 покрива трансграничните превози на отпадъци.

Изградена е система за организиране, разделното събиране ИУМПС. Определена е площадка за събиране и съхраняване на ИУМПС. Община Брацигово имаше сключен рамков договор между „Българска рециклираща компания“ АД организация по оползотворяване на ИУМПС и община Брацигово от 2013г. С уведомително писмо организацията прекратява договора. Към момента общината е в процедура по подписване на нов договор.

„Негодна за употреба батерия или акумулатор“ е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана повторно и е предназначена за преработване или обезвреждане.

За ефективно функциониране на системата за събиране на отпадъците от негодни батерии и акумулатори е необходимо предприемане на следните действия:

- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с тяхното неконтролирано обезвреждане. Необходимо е хората да бъдат запознати със значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране.

- прилагането на задължително обратно приемане в местата за продажба;

- осигуряване и поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, като се спазва нормативните изисквания;

- предаване на отпадъците от батерии и акумулатори на фирма, притежаваща разрешително, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците.

Управлението на отпадъците от батерии и акумулатори има две главни цели:

- *Екологична* – защита на въздуха, водата, почвата и здравето на хората чрез предотвратяване на изхвърлянето на вредни и опасни вещества в околната среда;
- *Икономическа* – оползотворяване материалите, заложи в конструкцията на отпадъците от батерии и акумулатори.

„Екобатери“ АД - Изградена е система за разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА), чрез разположени в учебни заведения, обществени и административни сгради 13 бр. контейнери, безвъзмездно предоставени от оползотворяващата организация. Предаването за обезвреждане се извършва по заявка от общинска администрация веднъж годишно.

- „Екомедиана Рисайклинг“ ООД - Изградена е система за разделно събиране на излезли от употреба гуми /ИУГ/. Местата за разделно събиране на отпадъците са следните обекти: „КАОИЛ“ ООД, с адрес: гр. Брацигово, бул. «Трети март» № 134, и обект „ГАРАЖИ“ - общинска собственост, с адрес: гр. Брацигово бул. «Трети март» №. 68.

Отработени масла

Задълженията на общината в това отношение се определят от „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти”, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г.

Съгласно чл.39 ал.1 от Наредбата, кметът на общината съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване и обезвреждане, като определя местата за смяна на отработени моторни масла на територията на общината и информира обществеността за местоположението и условията за приемане на отработените масла.

Възможно в рамките на периода на прилагане на настоящата програма, организацията по оползотворяване да не прояви интерес, тъй като количеството масла за чието оползотворяване е отговорна, нараства незначително и е твърде вероятно целите заложи в Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти да бъдат постигнати чрез събиране на отработени масла от източници различни от бита или общини с по-голяма гъстота на населението.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, следва да бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;
- определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи.

„Екоривейс ОЙЛ“ АД относно организиране на система за разделно събиране на отработени масла. Местата за разделно събиране на отпадъците са на адрес гр. Брацигово, бул. «Трети март» №. 134, обект „Гаражи“ .

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Задълженията на Общината се определят от „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване”, приета с ПМС №355/28.12.2012 г. с последни изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.

Съгласно чл.27, ал.1 от Наредбата, Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

Изпълнение на задълженията за участие в системите за разделно събиране се осъществява, като се сключат договори с организации по оползотворяване на ИУЕЕО, лица, които изпълняват задълженията си индивидуално или други лица, притежаващи документи по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране или оползотворяване на отпадъци на територията на общината.

"Екологика България" – Изградена система за организиране, извозване и обезвреждане на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване. Определена е площадка за временно съхранение на отпадъците, склад за временно съхранение, намиращ се в сградата на община Брацигово. Извозването се извършва по заявка от общинска администрация.

Информацията за управлението на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), отработени масла, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) и излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се набира чрез допълнителни годишни отчети, регламентирани в съответните наредби за управление на специфичните отпадъчни потоци. На етапа на изготвяне на настоящата общинска Програма за управление на отпадъците няма данни за количествата на разделно събирани други масово разпространени отпадъци - отработени моторни масла, както и за излезли от употреба автомобилни гуми.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др.

Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват. Към момента не функционира система за получаване на данни за точното количество образувани болнични отпадъци в общината. На територията на общината няма действаща болница.

Отпадъци от хуманна медицина се предават на специализирани фирми, притежаващи необходимото разрешително, съгласно ЗУО, като всяка лекарска и стоматологична практика, както и ФСМП-гр. Пазарджик – община Брацигово са си сключили договорите по отделно.

Утайки от ПСОВ

Утайките от ПСОВ са източник на енергия при оползотворяването им чрез методите на изгаряне и извличане на фосфора. Най-масово все още се прилагат методите за оползотворяване в земеделието и за възстановяване на нарушени терени. В България, за съжаление, все още най-често срещания метод е депонирането на утайките след изсушаване.

Очакваното количество утайки крие риск за околната среда и за здравето на хората, в случай че не бъдат намерени и приложени съответните решения за тяхното стабилизиране, съхранение и/или оползотворяване. Законът за водите предвижда в канализационните мрежи и пречиствателните станции за отпадъчни води в населените места да бъдат включвани отпадъчни води съобразено с технологията за третиране на утайките предвид по-нататъшното им оползотворяване или крайно обезвреждане. По отношение на съществуващата йерархия на възможностите, когато става въпрос за устойчиво развитие в дългосрочен план, рециклирането и материалното оползотворяване на отпадъците са за предпочитане пред изгарянето или обезвреждането им чрез депониране. В случая с утайките от отпадъчни води вариантите следва да се разглеждат, в зависимост от различните нива на замърсителите, патогенните организми и въздействието им върху хората и околната среда.

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиране на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). Очаква се нарастващите нужди от съвременен третиране на утайките, което да гарантира премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за

третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

На територията на община Брацигово към настоящия момент има една действаща ПСОВ в с. Козарско, за която е предвидено увеличаване на производителността и ефективността. Има ПУП за изграждане на ПСОВ в град Брацигово – 1 бр. и с. Исперихово – 2 бр.

Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

На територията на община Брацигово всички нерегламентирани стари сметища са закрити. Добре организираната система за сметосъбиране и сметоизвозване и ефективния контрол водят до значително намаляване на броя на инцидентните локални замърсявания. При установяване на нови нерегламентирани сметища се предприемат незабавни мерки по отстраняването им.

Експлоатацията на старото общинско депо за ТБО в местността Клисурата, в землището на гр. Брацигово е прекратена със Заповедна Директора на РИОСВ – Пазарджик. На 02.06.2020г. Община Брацигово подписва договор № Д-34-50/02.06.2020г. за безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд на Европейския съюз по процедура чрез директно предоставяне BG16M1OP002-2.010 „Рекултивация на депа за закриване, предмета на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14“ за проект „Рекултивация на депо за ТБО на община Брацигово в УПИ I "Депо за неопасни отпадъци", местност Клисурата, в землището на град Брацигово, община Брацигово, област Пазарджик“.

Общата стойност на проекта е 1 157 717, 40 лева, с продължителност на изпълнението е 23 месеца. Дейностите по рекултивация са изпълнени, за обекта е издадено Разрешение за ползване от 29.07.2021г.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението. посл. изм. и доп.).

Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, РИОСВ - Пазарджик контролира единствено промишлени източници на шум в околната среда, с цел спазване на нормите за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие. Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне в

РИОСВ на резултатите от тях, имат единствено предприятия с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда.

На територията на община Брацигово няма обекти с издадени комплексни разрешителни, както и промишлени източници с дейности, създаващи висок риск от наднормени нива на шум в околната среда, подлежащи на контрол.

За периода 2016-2020 г. не са извършвани и представяне в РИОСВ – Пазарджик собствени периодични и контролни измервания на шум от промишлен източник.

Съгласно нормативната уредба за шума контролната функция на общинската администрация е върху шума от битови и занаятчийски дейности. Производствения шум и шума от транспортния трафик се контролира от регионалните органи на МОСВ, МЗ и МВР. Контролната дейност на Общината, касаеща шума, излъчван в околната среда, е отразена в Наредбата за обществения ред.

Няма актуални данни за наднормено излъчване на шум на територията на община Брацигово. При жалби на граждани за производствен шум, администрацията сезира компетентните органи; за шум при битови дейности - издава предписания за спазване на нормативно установените изисквания.

В град Брацигово, както и в селата с интензивен трафик, основен източник на шум са транспортните средства. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на града и другите населени места:

- Липсата на околновръстни пътища, поради което целият транзитен моторен поток минава през населеното място;
- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и живеещите в близост до основните пътни артерии на общината.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчения.

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производствения сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статут са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ГПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервизи, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественният радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло. Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион.

Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

ИЗВОДИ:

- Акустичната обстановка във всички селища на община Брацигово е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателите им.

- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределнодопустимите норми.
- Радиационният гама фон в областта, в частност и в община Брацигово, е в границите на характерните за страната фонове стойности.

5. Управленски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Отговорните лица по управление на дейностите, свързани с околната среда са: Общинския съвет, Кмета на общината, Кметове на населени места и Кметски заместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- ✓ да информира населението за състоянието на околната среда;
- ✓ да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- ✓ да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
- ✓ да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- ✓ да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- ✓ да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- ✓ да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- ✓ да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- ✓ да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- ✓ осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
- ✓ събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- ✓ почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- ✓ избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- ✓ разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- ✓ организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- ✓ организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- ✓ предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- ✓ определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- ✓ определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в РИОСВ – Пазарджик отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- ✓ да упражнява контрол по спазване на Закона;
- ✓ да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;

- ✓ при необходимост от извършване на измервания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- ✓ да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- ✓ изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- ✓ организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- ✓ издава позволителни за бране на билки от земи общинска собственост.

Община Брацигово предоставя традиционните местни услуги, свързани с околната среда: третиране на отпадъци, ВиК и пречистване на отпадъчните води, озеленяване и чистота в населените места. Предоставянето им се извършва на основата на наредби, приети от Общинския съвет. Дейността по управление на отпадъците, включваща сметосъбиране, сметоизвозване, депониране и контрол на отпадъците, формирани на територията на общината, се осъществява от фирма изпълнител избрана по реда на ЗОП.

Съгласно приетата с решение на Общинския съвет структура, в общинската администрация на Брацигово са назначени двама специалисти, работещи в областта на околната среда: гл. експерт "Екология, здравеопазване и социални дейности", и гл. специалист „Чистота“. Тези длъжности са част от дирекция „Специализирана администрация“, която е подчинена на Зам.-кмета на общината.

Основните задължения на гл. експерт "Екология, здравеопазване и социални дейности", касаещи дейностите по опазване на околната среда са свързани с:

- водене на отчетност на всички потенциални замърсители на околната среда на територията на общината и упражняване на постоянен комтрол;
- да оказва контрол върху депонираните отпадъци на територията на общината и да изготвя годишни отчети за изпълнение на местните екологични програми и наредби;
- да участва в разработването и реализацията на екологични проекти;
- да подготвя справки и становища, да предоставя информация за финансирани проекти по европейски програми;
- да издава разрешения по ЗУО;
- да създава организация за пряк контакт с гражданите и публичност на изявите, свързани с ООС и др.

Основните задължения на гл. специалист „Чистота“ са свързани с изпълнение изискванията на Наредба №1 на ОбС за опазване на чистотата на територията на Община Брацигово. Осъществява контрол върху събирането, извозването и депонирането на битовите отпадъци. Има задължения, свързани със съставяне на констативни протоколи и актове за установяване на административни нарушения при извършването на проверки, свързани с контрол на чистотата на територията на общината. Изпълнява функции по ръководство, контрол и отчитане на заетите по програмите за временна заетост и на работниците, насочени за извършване на обществено-полезен труд.

В община Брацигово няма създаден инспекторат. В останалите населени места, със заповед на кмета, са упълномощени кметове и кметски наместник да извършват контрол по чистотата.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с дейностите по опазване на околната среда, се препоръчва включването им в дейности за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари, специализирани курсове и обучения.

Община Брацигово има действащ Наредба №1 за опазване на обществения ред, поддържане на чистотата, тревната и декоративна растителност, полските имоти, горите и общинско имущество, специализирана закрила на деца на обществени местана територията на Община Брацигово, опазване и възпроизводство на околната среда и обществения ред на летовищата „В. Петлешков“ и „Розовски врз“, приета с Решение № 176/19.07.2005г. на ОбС.

С Решение № 531/24.04.2014г. на ОбС Брацигово е приета Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Брацигово.

Това са основните местни нормативни документи, свързани с регулиране на дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците, разработени и приети в съответствие с националното законодателство.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

При осъществяване на дейностите, свързани с опазване на околната среда Общинска администрация Брацигово работи съвместно с РИОСВ – Пазарджик, Басейнова дирекция – Пловдив и РЗИ – Пазарджик.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Брацигово работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО – Пазарджик, а именно: Пазарджик, Батак, Белово, Велинград, Лесичово, Пещера, Ракитово и Септември. За съвместното решаване на проблемите, свързани с управление на отпадъците е изготвена Регионална инвестиционна програма за управление на отпадъците – Регион Пазарджик.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С «Инфрастрой» ЕООД за получаване на разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водоземане от градската водопроводна мрежа;

По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Брацигово поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:

- РИОСВ – Пазарджик;
- ИАОС;
- РЗИ – Пазарджик;
- Басейнова «Източно беломорски район» – Пловдив;
- Областна администрация – Пазарджик;
- Областна дирекция «Земеделие и гори» – Пазарджик;
- Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Пазарджик.
- Областна дирекция по безопасност на храните – Пазарджик.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС

Програмата за опазване на околната среда се реализира чрез средства от общинския бюджет и европейски оперативни програми за финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират от такса битови отпадъци и се разходват, съгласно ежегодно приемана План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Брацигово.

РАЗХОДИТЕ, заложи в план-сметката за ТБО за 2020 г., в размер на 1 291 092 лева, са:

- За осигуряване на съдове и техника за сметосъбиране и сметоизвозване – 61 754 лв.
- За събиране и транспортиране на битови отпадъци от всички населени места на Община Брацигово – 453 210 лв.
- За проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци – 232 084 лв.
- Отчисления по чл. 60 от Закона за управление на отпадъците – 29 040 лв.
- Отчисления по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците – 285 000 лв.
- Експлоатационни разходи на съоръженията – 68 550 лв.
- Разходи за закриване и мониторинг на депо – 34 000 лв.
- За погасяване на отчисления по Акт 3/27.7.2015 г. – 36 000 лв.

Поради неплащане на отчисленията от община Брацигово, изискващи се при депониране на отпадъци, съгласно Наредба № 7 /19.12.2013 г. и чл. 60 и чл. 64 от Закона за управление на отпадъците с Акт за установяване на публично държавно вземане № 3/27.07.2015 година на Директора на РИОСВ – Пазарджик е установено задължение общо в размер на 293 577,58 лв. Актът не е бил оспорен по реда на АПК и е влязъл в законна сила.

- За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване – 91 454 лв.

ДРУГИ РАЗХОДИ ЗА ОКОЛНА СРЕДА - в размер на 138 043 лева, както следва:

- Озеленяване и поддържане на зелените площи на територията на общината – 67 347 лв.
- За зимно поддържане и снегопочистване на уличната мрежа на територията на Община Брацигово – 70 696 лв.

От така планираните разходи за 2020 година реално изразходваните средства, включително за дейностите по управление на отпадъците са 556 5532 лева.

ПРИХОДИТЕ ЗА 2020 г., генерирани от дейности свързани с околната среда са следните:

- Приходи от такса битови отпадъци – 433 396 лв.
- Приходи от актове за административни нарушения – 502 лв.

ОБЩО ПРИХОДИ ЗА ОКОЛНА СРЕДА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ОТ ТАКСА ЗА БО: 433 898 ЛЕВА

Анализът на данните показва, че общо за 2020 г., Община Брацигово е дофинансирала дейности по опазване на околната среда и управление на отпадъците на обща стойност 122 634 лева.

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

А) Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Б) Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда”, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контрола от страна на администрацията, намаляване на обема на депонираните отпадъци, което изисква допълнителни дейности по разделно събиране и предварително третиране, както и провеждането на кампании сред населението ще доведат до увеличаване на необходимите финансови средства и разходите в това направление.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фондове, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет, концесии и др.

5.4. Информирание на обществеността

Община Брацигово има добре функционираща система за информирание на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информирание обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Съгласно нормативните изисквания на чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Информирането на населението на община Брацигово за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на подробни устройствени планове.

Информацията се предоставя чрез публикуване в областни вестници, в местните медии, помества се на електронната страница на Община Брацигово, провеждат се информационни кампании.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е метод за стратегически анализ при подготовка на документи на публичната политика. Методът цели да установи:

- Кои са най-важните силни и слаби страни в дадена организация, политика, сектор, т.е. характеристиките на вътрешната структура;
- Кой са най-важните възможности и най-сериозните заплахи пред развитието на дадена организация, политика, сектор, т.е. характеристиките на външната среда;
- Какво е съотношението между силните и слабите страни, от една страна, и възможностите и заплахите, от друга страна;
- Кои са лостовете на развитие и каква е основата на стратегиите за бъдещо развитие.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ – управлението на отпадъците, от средата, в която той функционира. Обектът на анализ се разглежда откъм неговите „силни страни” и „слаби страни”. Средата, в която функционира управлението на отпадъците в общината, се диференцира на „възможности” и „заплахи”.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Анализът на силните страни на Община Брацигово, възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на Общината и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за Общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието и представляват риск за реализацията на програмата. Вследствие на този етап се предлага типа стратегия, която е подходяща да реализира Общината в бъдеще.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Брацигово са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Брацигово през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Чиста околна среда със значителни горски масиви, богато биоразнообразие и висок дял на защитени зони и територии в Natura 2000. ➤ Богати природни ресурси - комбинация между низинна и планинска територия. ➤ Липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда. ➤ Добро качество на атмосферния въздух. ➤ Липса на източници на наднормен шум и йонизиращи лъчения. ➤ Липса на замърсяване на почвите. ➤ Благоприятни условия за развитие на биоземеделие и животновъдство. ➤ Изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места в общината и частично въведено разделно събиране на отпадъци. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Загуби на питейна вода и влошаване на качеството ѝ в резултат от амортизацията на водопреносната мрежа в някои от населените места. ➤ Частично изградена канализация, налична ПСОВ само в едно населено място. ➤ Основен източник на енергия за отопление в общината са твърдите горива. ➤ Увеличаване на количествата депонирани отпадъци и нарастване нормата на натрупване на отпадъци на човек от населението. ➤ Липса на предварително третиране на отпадъците преди депониране. ➤ Периодично възникване на нерегламентирани замърсявания в общината. ➤ Отрицателен баланс между приходите и разходите за опазване на околната среда и управление на отпадъците. ➤ Липса на собствени финансови средства за финансиране на големи екологични проекти. ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Адаптиране на залесяванията към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите за редуциране на вредните емисии в атмосферата. ➤ Усвояване на горските ресурси и развитие на предприятия за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби. ➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство с висока добавена стойност. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и пораждање на ресурсни проблеми. ➤ Опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в резултат на глобалното затопляне ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до нерационални решения и увеличаване използването на твърди горива.

<p>във всички населени места на общината.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Използване на нови технологии за третиране и оползотворяване на отпадъците.➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия и замяната им с възобновяем.➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение.➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда.➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти.➤ Използване на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда.	<ul style="list-style-type: none">➤ Незаконна сеч и браконьерство в горите.➤ Риск от горски пожари и природни бедствия.➤ Увеличаващи се разходи за дейностите за сметосъбиране и депониране на отпадъците.➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци“.➤ Изхвърляне на отпадъци от населението на нерегламентирани места.➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазване на околната среда.
---	--

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията е обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качества на средата, която тази общност изгражда, поддържа и обитава. Приетата визия, определяща желаното и постижимо състояние в екологичен аспект на община Брацигово за периода 2021-2027 г. е следната:

БРАЦИГОВО – ОБЩИНА СЪС СЪХРАНЕНА ОКОЛНА СРЕДА, УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНИ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И АКТИВНИ ГРАЖДАНИ, ГРИЖОВНИ ЗА БЪДЕЩЕТО.

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в срок от 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Подобряване качеството на живот на населението в община Брацигово чрез осигуряване на зелена и благоприятна околна среда, обновяване на инфраструктурите и благоустрояване на населените места“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Брацигово в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по

всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, което ще доведе до намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Опазване на водите и водните обекти и развитие на водоснабдителната инфраструктура

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

- Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Брацигово.
- Доизграждане на канализационната мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

- Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др., в т.ч.
 - Изграждане на подпорна стена за укрепване на река Луда в участък на улица "7-ма" в кв. 63 по ЗРП на с. Козарско" - общ. Брацигово, обл. Пазарджик
 - Почистване и укрепване на р. Стара река“ в регулацията на с. Исперихово, след мост на път III-375, общ. Брацигово – Етап 1.
 - Изграждане на подпорна стена за укрепване на ул.№12, между о.т.108 и 118, в кв.29 и на ул.№34, между о.т.114 и 125 в кв.24 и почистване на прилежащото корито на река Стара река в с.Исперихово, общ.Брацигово, обл.Пазарджик

Специфична цел №2: Устойчиво управление на отпадъците

Осигуряване на законосъобразно управление на отпадъците, чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците

Специфична цел № 3: Опазване и поддържане на биологичното разнообразие

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

- Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство.
- Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Брацигово.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000

- Включване на териториите с природозащитна стойност в цялостната схема за устройство на територията на община Брацигово.
- Устройване и социализиране на защитените зони по Натура 2000 като част от рекреационния потенциал на общината.

Специфична цел №4: Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух

Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употребата на твърди горива и внядряване на щадящи околната среда производства.

- Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Специфична цел №5: Поддържане и развитие на зелените площи за широко обществено ползване и подобряване чистотата на населените места

Мярка 5.1: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за обществено ползване

- Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.
- Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №6: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 6.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Община Брацигово

Мярка 6.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

- Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации, работещи в сферата на околната среда.
- Осигуряване на публичен достъп до информация относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Формулираните по-горе цели на Общинската програма за опазване на околната среда на Община Брацигово представят не само посоката на развитие на политиката на общината в тази област през следващите няколко години, но са и база за стратегията за устойчиво развитие на общината. Постигането на целите, заложи в настоящата програма, само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Брацигово.

РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА БРАЦИГОВО 2021 Г. – 2027 Г.

Специфична цел № 1: Опазване на водите и водните обекти и развитие на водоснабдителната инфраструктура

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил. лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обеспечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. Реконструкция и подмяна на довеждащи водопроводи от Водоснабдителна група „Бяга“ Етап 1 – От РШ „Бяга до РШ№2 – 2398л.м.	935	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, Инвестиционна програма на ВиК-дружество и др.
	1.1.2. Реконструкция и подмяна на довеждащи водопроводи от Водоснабдителна група „Бяга“ Етап 2 – От РШ №2 до РШ „Исперихово“ – 2910л.м.	878	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, Инвестиционна програма на ВиК-дружество и др.
	1.1.3. Реконструкция и подмяна на довеждащи водопроводи от Водоснабдителна група „Бяга“ Етап 3 – От РШ №2 до РШ „Козарско“ – 1925л.м.	543	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, Инвестиционна програма на

					ВиК-дружество и др.
1.1.4. Реконструкция на съществуващи и изграждане на нови канализационни мрежи и съоръжения, съпътстващ водопровод и ПСОВ Брацигово	21000	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Инвестиционна програма на ВиК-дружество и др.	
1.1.5. Реконструкция на съществуваща водопроводна мрежа на с. Бяга, община Брацигово	2423	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Инвестиционна програма на ВиК-дружество и др.	
1.1.6. Реконструкция на съществуващи и изграждане на нови канализационни мрежи и съоръжения и съпътстващи водопроводи и 2 броя ПСОВ с. Исперихово, община Брацигово	1711	Община, ВиК дружество	2021 – 2027	МОСВ, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Инвестиционна програма на ВиК-дружество и др.	
1.1.7. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места.	100	Община	2021 – 2027	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.	
1.1.8. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Брацигово.	-	В и К дружество, РЗИ	2017 – 2020	ВиК дружество РЗИ	

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		27590			
Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Почистване, брегоукрепване и корекция на речни корита в община Брацигово	3000	Община	2021 – 2027	ОПОС,ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Аварийно възстановяване на активизиран свлачищен участък на улица „Седма“ в кв.63 по ЗРП на с.Козарско	330	Община	2021-2022	СПРЗСР, НПВУ, МКВП към МС, Общински бюджет
	1.2.3. Почистване и укрепване на р. Стара река в регулацията на с.Исперихово, след мост на път III-375, общ.Брацигово – Етап 1	970	Община	2021-2024	СПРЗСР, НПВУ, МКВП към МС, Общински бюджет
	1.2.4.Изграждане на подпорна стена за укрепване на ул. №12, между о.т.108 и 118, в кв.29и на ул. №34, между о.т.114 и 125 в кв.24 и почистване на прилежащото корито на р. Стара река в с.Исперихово	800	Община	2021-2026	СПРЗСР, НПВУ, МКВП към МС, Общински бюджет
	1.2.5.Укрепване на свлачище на път PAZ 2045 /III-375/ - Исперихово - Козарско - Жребичко - общ.Брацигово	515	Община	2021-2024	СПРЗСР, НПВУ, МКВП към МС, Общински бюджет
	1.2.6.Възстановяване на мостово съоръжение на р.Луда , чрез изграждане на плочест водосток в кв.26 по ЗРП на с.Козарско, общ.Брацигово, обл.Пазарджик	259	Община	2021-2024	СПРЗСР, НПВУ, МКВП към МС, Общински бюджет
	1.2.7.Актуализация на План за действие при природни бедствия и аварии	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и др.
	1.2.8. Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища	100	Община	2021 – 2027	ОПОС,ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

	1.2.9. Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината	10	Община	2021 – 2027	ДБ, Общински бюджет
	1.2.10. Доставка и въвеждане в експлоатация на съоръжения, оборудване и превозни средства за предотвратяване и борба с горски пожари и пожари в населените места	500	Община	2021 – 2027	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.11. Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения и риска от природни бедствия и аварии	250	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински бюджет
	1.2.12. Залесяване/създаване на нови горски насаждения, включително за ограничаване на ерозията, в т.ч. залесяване на изсечени общински гори /землище Равногор/, засегнати от горски пожари гори и ново залесяване на територии, при поява на ерозията в даден район; възстановяване на обезлесени площи от горски насаждения, засегнати от природни бедствия, съхнене, пожари, с по-устойчиви и продуктивни дървесни видове.	500	Община, ДГС, частни собственици на гори	2021 – 2027	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		7209			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		34799			

Специфична цел №2: Устойчиво управление на отпадъците

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	10	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.2. Разяснителна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране	10	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.3. Съставяне на регистър на всички производствени фирми на територията на общината и създаване на база данни за отделяните производствени отпадъци от тях	2	Община и предприятия	постоянен до 2027 г.	Общински, бюджет и др. източници
	2.1.4. Пилотно въвеждане на намален размер на такса „Битови отпадъци” за домакинствата, които прилагат домашно компостиране	-	Община Общински съвет	2021-2027	-
	2.1.5. Оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	10	Община	2024	Общински бюджет, ДБ и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.		32			
Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България	2.2.1. Разширяване и оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	50	Община, Организация по оползотворяване на отпадъци	2021-2027	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, Общински бюджет и др.

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

за периода 2021 – 2027 г.	2.2.2. Развитие на системата за събиране на масово разпространени опасни отпадъци от домакинствата /луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла електрически и електронни уреди и др./	10	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО ОПОС
	2.2.3. Закупуване на компостери за домашно компостиране и увеличаване броя на обхванатите домакинства	100	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО ОПОС, ПУДООС и др.
	2.2.4. Обхващане на всички населени места от система за събиране на строителните отпадъци, образувани при ремонтни дейности в домкинствата	20	Общинска администрация	2021-2027	Общински бюджет, ПУДООС, и други
	2.2.5. Изграждане на система за разделно събиране на употребяван текстил (дрехи) и обувки с цел намаляване на обема на тесктила, попадащ в общия обем на отпадъците, чрез поставяне на контейнери за събиране на употребяване дрехи.	0	Общинска администрация, Частни инвеститори	2021-2027	Частни инвеститори
	2.2.6. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	5	Община	2021-2027	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		185			
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и	2.3.1. Участие в регионалната система за управление на отпадъците - регион Пазарджик	-	PCYO	2021-2027	PCYO „Пазарджик”, МОСВ

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	2.3.2. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	30	Община	2021-2023	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ
	2.3.3. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	200	Изпълнител на дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване	2021-2027	Общински бюджет / оператор на дейността
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.3.		230			
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	2021-2027	-
	2.4.2. Обучения на служители в ОА и други общински звена по теми, свързани с управление на отпадъците	2	Община, МОСВ, НСОРБ	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет и др.
	2.4.3 Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложи в Програмата за управление на отпадъците	-	Община	Постоянен веднъж годишно до 31 март	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		2			
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на отпадъците	-	Община	2021-2027	-

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

	2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площади и др.	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	3	Община, училища и детски градини	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.5. Участие в национални кампании на ПУДООС	50	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2027	ПУДООС
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.		59			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:		508			

Специфична цел № 3: Опазване и поддържане на биологичното разнообразие

Мярки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка.3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Брацигово	3.1.1. Изготвяне и/или актуализация на плановете за управление на Защитените зони и биоразнообразието в общината	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и други
	3.1.2. Изграждане на нови и поддържане на съществуващи екопътеки в общината	50	Община, ДГС,	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	3.1.3. Поддържане и увеличаване на растителността в зелените системи, изпълнение на залесителни мероприятия	300	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	3.1.4. Картиране на биологичното разнообразие на територията на общината	50	Община	2021 – 2027	МОСВ, ПУДООС и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.		405			
Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000 в община Брацигово	3.2.1. Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове, както и на ценни природни територии в общината	100	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.2. Изпълнение на предвидените лесоустройствени мероприятия по горскостопанските плановете за горските територии	50	Община , ДГС	2021 – 2027	ДБ, Общинския бюджет и други финансиращи програми
	3.2.3. Развитие на предприятия за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби.	100	Частен сектор	2021 – 2027	СПРЗСР и частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.2.		1250			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		1655			

Специфична цел № 4: Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и внедряване на щадящи околната среда производства	4.1.1. Поетапно въвеждане на енергийно ефективно хибридно улично осветление в община Брацигово	500	Община	2021 – 2027	Финансов механизъм на ЕИП, НПВУ и др.
	4.1.2. Оказване на административно съдействие на местните предприятия, при разработване на проекти за технологично обновяване и внедряване на щадящи околната среда производства	2000	Община и предприятия	2021 – 2027	ОПИК, Частни инвестиции и др.
	4.1.3. Реализиране на проекти за енергийна ефективност в общински сгради	10000	Община	2021 – 2027	Републикански бюджет, Общински бюджет, Европейски фондове
	4.1.4. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
	4.1.5. Подпомагане и съдействие за внедряване на алтернативни горива и алтернативни енергоизточници, в	-	Община Брацигово	2021 - 2027	Частни инвестиции, Публични

	съответствие с дългосрочните цели на Зелена сделка на ЕС.				частни партньорста.
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.		12505			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4:		12505			

Специфична цел №5: Поддържане и развитие на зелените площи за широко обществено ползване и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 5.1: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за обществено ползване	5.1.1. Благоустрояване на паркове, зелени площи и зони за отдих в малки населени места	300	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, СПРЗСР, ПУДООС и други
	5.1.2. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички населени на общината	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
	5.1.3. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2027	-
	5.1.4. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	70	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		375			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:		375			

Специфична цел № 6: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	3	4	5
Мярка 6.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Брацигово	6.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	10	Община	2021 – 2027 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
	6.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	20	Община	2021 – 2027 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 6.1.		30			
Мярка 6.2: Подобряване на информационната безопасност и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	6.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на опазването на околната среда	-	Община	2021 – 2027 г.	-
	6.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	5	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДООС, Общински бюджет
	6.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
	6.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 6.2.		5			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 6:		35			
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА БРАЦИГОВО 2021-2027		49877			

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Спазването на екологичното законодателство и прилагането на политиката на Община Брацигово, дефинирана в настоящата Програма за опазване на околната среда за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице. Реализацията на Програмата може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна система, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности в програмата.

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националния доверителен екофонд;
- Публична инвестиционната програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;

- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Координиращ орган за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС 2021-2027 г. е РИОСВ - Пазарджик. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Пазарджик.

Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществяваните мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнение на тази политика.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика.

Същностната характеристика, дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания по отношение осигуряване на законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Брацигово има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики.

В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания с вътрешен и външен характер.

Реализирането на Програмата за опазване на околната среда на община Брацигово е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече

насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи

- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати
- Закон за устройство на територията
- Закон за местните данъци и такси
- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите,
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване,;
- Наредба за ползването на повърхностните води;
- Наредба №26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;

- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификацията на отпадъците;
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;
- Наредба № 6 от 13 Септември 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.
- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци;
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влягане на рециклирани строителни материали;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението,;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България,;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- План за интегрирано развитие на община Брацигово 2021-2027 г.
- Наредба за опазване на околната среда и управление на отпадъците на територията на община Брацигово;
- Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Община Брацигово;
- Наредба за опазване на обществения ред и сигурност на гражданите на територията на община Брацигово.

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГПСОВ	Градски пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛ	Държавно лесничейство
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие

НПО	Неправителствени организации
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление“
ПД	План за действие
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.

**РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“
към Програма за опазване на околната среда на
Община Брацигово 2021-2027 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Брацигово
- III. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
- IV. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
- V. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
- VI. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
- VII. Видове под специален режим
- VIII. Заключение
- IX. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения“ (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Брацигово за периода 2021-2027 г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечение на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, настойки и др. Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват при спазване принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволяват прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способности и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения“ в ОПООС на община Брацигово повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Брацигово. Той урежда управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите, съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

- Закон за лечебните растения

- Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения“ към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. Издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Община Брацигово попада в териториалния обхват на „Южноцентрално държавно предприятие“ ДП – гр. Смолян, Регионална дирекция по горите (РДГ) – Пазарджик. Горският фонд на община Брацигово се стопанисва от Държавно горско стопанство (ДГС) – Пещера.

Територията на община Брацигово е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастящи плодове и билки. Горските територии на Община Брацигово са 13081,2 ха по данни на ДГС-Пещера.

На етапа на изготвяне на настоящия раздел „Лечебни растения“ не разполагаме с точни данни за количествата събрани билки на територията на общината през последните години. Липсват данни и за реалните количества събирани от населението лечебни растения за лична употреба.

На територията на община Брацигово, съгласно регистъра на ОДБХ има регистрирани следните пунктове за изкупуване на диворастящи гъби, горски плодове и билки:

**Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“**

ФИРМА / ЛИЦЕ	ОБЕКТ	ВИД НА ИЗКУПВАТЕЛНИЯ ПУНКТ	№ И ДАТА НА УДОСТОВЕРЕНИЕТО ЗА ВПИСВАНЕ
„Крис Дина“ ЕООД	Изкупвателен пункт, гр. Брацигово, ул. „Майор Павлов“ №1	Пункт за изкупуване на диворастящи гъби	№ 72/04.07.2019 г.
„Биотренд експорт“ ЕООД	Изкупвателен пункт, гр. Брацигово, ул. „Груйо Андреев“ №4	Пункт за изкупуване на диворастящи гъби	№ 73/23.07.2019 г.
„Мива-Тон“ ЕООД	Изкупвателен пункт, гр. Брацигово, ул. „Груйо Андреев“ №9	Пункт за изкупуване на диворастящи гъби; диворастящи плодове и билки	№ 25/14.05.2012 г.
ЕТ „Дани-2005 Стефан Кушлев“	Изкупвателен пункт, с. Розово, ул. „18-та“ №4	Пункт за изкупуване на диворастящи гъби	№ 15/19.04.2012 г.
„ Сибота“ ЕООД	Изкупвателен пункт, с. Исперихово	Пункт за изкупуване на билки	

На територията на общината има регистрирани билкозаготвителни пунктове. За периода 2017 - 2020 г. Община Брацигово не е издавала позволителни за бране на билки на физически лица.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения на територията като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Брацигово със стопанско и икономическо значение.

Находищата на лечебни растения на територията на общината са на групи, разпръснати, на петна или се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

**Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027г.
Раздел „Лечебни растения“**

**СПИСЪК
на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещащи се в земеделски земи, гори и в границите на населените места, собственост на Община Брацигово**

№	Вид	Местонахождение	Срещаемост	Описание и приложение	Вид /описание по морфологични части, предмет на събиране и ползване
1	<p>Бръшлян <i>Hedera helix</i></p> 	В населените места и общински гори	На групи	(Сем. Бръшлянови - Araliaceae) - вечнозелено увивно или пълзящо растение. Отровно. Има противокашлично и отхрачващо действие. Запарка от бръшлян се използва при болки в очите.	Листа
2	<p>Върба бяла <i>Salix alba</i></p> 	Единични бройки в близост до реките	По единично	(Сем. Върбови - Salicaceae) - дърво, с широка корона и надлъжно напукана кора. Расте по влажни места. Има антиревматично и антипиретично. В народната медицина върбовите кори се употребяват и като противовъзпалително лекарство при стомашно-чревни заболявания (диарии, чревни колики и др.), а също така и при кръвотечения.	Кори

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

3	<p>Пипериче обикновено <i>Persicaria hidropiper</i></p> 	<p>Расте по влажни и мочурливи места, из ровове, изкопи, край блата, езера и други водоеми като рудерално край селищата. Разпространено из цялата страна докъм 1000 м надморска височина.</p>	<p>На групи</p>	<p>Водното пипериче е едногодишно тревисто растение. Има основно кръвоспиращо (най-често при маточни и хемороидални кръвотечения) и утеротонизиращо действие.</p>	<p>Стрък</p>
4	<p>Вълча ябълка обикновена <i>Aristolochia clematitis</i></p> 	<p>Расте по влажни тревисти места, из ливади, разредени гори и храсталаци, край пътища и стобори, плевел в окопните култури. Разпространено в цялата страна от низините докъм 700 м надморска височина.</p>	<p>По единично</p>	<p>Многогодишно тревисто растение с късо пълзящо коренище и неприятна миризма. Семейство Копитникови Aristolochiaceae Противомикробно и съдосвиващо действие. Отровно.</p>	<p>Корен Стрък</p>
5	<p>Глог червен <i>Crataegus monogyna</i></p> 	<p>Расте из храсталаци и разредени гори. Разпространено в цялата страна докъм 1500 м надморска височина.</p>	<p>На групи</p>	<p>Семейство Розоцветни (Rosaceae). Бодлив храст или малко дръвче, до 4 м високо. Кората гладка тъмносива. Медоносно растение. В народната медицина препаратите на глога се използват предимно при спастични заболявания на</p>	<p>Цвят с листа плод</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				кръвоносните съдове, и при атеросклероза на мозъка, както и като кардиотонично, седативно и отчасти диуретично средство.	
6	<p>Глог черен <i>Crataegus pentagyna</i></p> 	Расте из покрайнините на горите и из храсталаците до към 400 м надморска височина.	По единично	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Ниско дърво (до 8 м) или храст с малобройни тръни. Много често глоговите препарати се използват в различни комбинации за лечение на хипертоничната болест при възрастни хора, на старческо безсъние, сърдечна невроза и др.	Плодове Листа
7	<p>Глухарче обикновено <i>Taraxacum officinale</i></p> 	Среща се в населените места и извън тях в големи количества	На петна	Семейство Сложноцветни (Asteraceae). Съдържа естествен растителен латекс. Лечебни са всички части на растението. Използва се като чай за отслаждане, при диабет, високо кръвно и цироза; при болни бъбреци и хемороиди.	Корените и цялата надземна цъфтяща част

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

8	<p>Гръмотрън бодлив <i>Ononis spinosa</i></p> 	<p>Расте по тревисти, пясъчливи и сухи места, брегове на реки, глинесто-варовити терени, сухи планински пасища до 1600 м надморска височина.</p>	<p>На групи</p>	<p>Многогодишно тревисто растение или полухраст с къса многоглава изключително здрава коренова система. Използват се корените, от които се прави отвара за лечение на хипертрофия на простатната жлеза, простатит, затруднено уриниране, бъбречнокаменна болест, възпаления на бъбречните легенчета и пикочния мехур, бяло течение, отоци от различен произход, ревматизъм, подагра, камъни в жлъчния мехур, хемороиди, против затлъстяване и др. а външно — под формата на бани при хронични дерматози и екземи.</p>	<p>Корените</p>
9	<p>Дрян обикновен <i>Cornus mas</i></p> 	<p>Среща се в големи количества във всички земи на общината</p>		<p>Листопаден храст или ниско дърво височина до 7 – 8 метра, което се класифицира към семейство Дрянови (Cornaceae). Медоносен. Плодовете действат запичащо, кръвоспиращо и температуропонижаващо, препоръчват още при кръвоизливи от стомаха и червата, при температура и трескави състояния и др., а корите от младите клонки – при блатна треска и за жабурене при болки във венците.</p>	<p>Плодовете, кората и дървесината на растението.</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

10	<p>Дъб летен <i>Quercus robur</i></p> 	<p>Срещат се отделни преставители във всички общински гори</p>		<p>Голямо, широколистно дърво, което принадлежи към семейство Букови (Fagaceae). Вековни дървета. Дървесината на летния дъб съдържа много танин и се използва за направа на бъчви за съхранение на вино.</p>	<p>Кора и плод</p>
11	<p>Еньовче същинско <i>Galium verum</i></p> 	<p>Расте из храсталаци и като рудерално край пътища, селища и посеви. Билката е разпространена из цялата страна докъм 1000 м надморска височина.</p>	<p>На петна</p>	<p>(Сем. Брошови - Rubiaceae) - едногодишно тревисто растение. Надземните части се използват в народната медицина. Има диуретично, слабително, болкоуспокояващо действие.</p>	<p>Стрък</p>
12	<p>Живовлек голям <i>Plantago major</i></p> 	<p>Среща се в големи количества в населените места и извън тях</p>	<p>На групи</p>	<p>Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Помага при заздравяване на рани, има антипиретично действие, потиска кашлицата. Използва се против инфекции, Има антихеморагично и хемостатично действие; действа и противовъзпалително, диуретично, слабително, стягащо.</p>	<p>Листа</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

13	<p>Живовлек гребенест <i>Plantago subulata</i></p> 	<p>Среща по сухи каменливи и скални места, по серпентини в предпланинския и в планинския пояс</p>		<p>Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно тревисто растение. Основното му действие е за лечение на рани, като билката има още противовъзпалителен, обезболяващ и секретологичен ефект.</p>	Листа
14	<p>Подбел <i>Tussilago farfara</i></p> 	<p>Расте по глинести почви, по насипи, влажни брегове, сипеи, канали, изоставени места. Разпространено из цялата страна докъм 1500 м надморска височина.</p>	На групи	<p>Многогодишно, тревисто растение с дълго пълзящо коренище, принадлежащо към семейство Сложноцветни (Compositae). Подбелът действа противовъзпалително и отхрачващо при остри възпалителни процеси на дихателната система. Външно се прилага при флебити, пърхот и червен вятър.</p>	Листа Цвят
15	<p>Ранилист горски <i>Stachys sylvatica</i></p>	<p>Расте из ливади, тревисти места и храсталаци. Разпространено из цялата страна.</p>		<p>Род покритосеменни растения от семейство Устноцветни (Lamiaceae). Многогодишно тревисто растение с косо коренище. Има регенеративно /за лечение на</p>	Стрък

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				рани/, антиспастично действие. Прилага се за лечение на заболяванията на пикочния мехур и бъбреците, при жлъчни заболявания, ендометрити, а външно се използва при инфектирани рани. Растението е леко успокояващо и се използва за облекчаване на стрес и нервно напрежение.	
16	Ранилист лечебен <i>Betonica officinalis</i> 	Расте из ливади, тревисти места и храсталаци. Разпространено из цялата страна.	По единично	Род покритосеменни растения от семейство Устноцветни (Lamiaceae). Многогодишно тревисто растение с косо коренище. Има регенеративно /за лечение на рани/, антиспастично действие. Прилага се за лечение на заболяванията на пикочния мехур и бъбреците, при жлъчни заболявания, ендометрити, а външно се използва при инфектирани рани. Растението е леко успокояващо и се използва за облекчаване на стрес и нервно напрежение.	Стрък Корен
17	Къпина влакнеста <i>Rubus hirtus</i> 	Среща се в големи количества в горите и по пасищата		Семейство Розоцветни – Rosaceae Приложение намират корените листата и плодовете. Основно действие на къпината е адстрингентно, запичащо и противовъзпалително.	Корен, листа и плод

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

18	<p>Къпина полска <i>Rubus caesius</i></p> <p><i>Rubus sp. L.</i></p>	Среща се в горския фонд, край реки и обработваеми площи	На групи	Семейство Розоцветни – Rosaceae Приложение намират корените листата и плодовете. Основно действие на къпината е адстрингентно, запичащо и противовъзпалително.	Листа и плод
19	<p>Зайча сянка лечебна <i>Asparagus officinalis</i></p> 	Расте из влажни ливади, тревисти места, храсталаци,, горски поляни и разредени гори, рядко като плевел из ниви и градини.	На групи	Позната още като аспарагус, лечебна спаржа, самодивска метла. многогодишно тревисто растение със силно развито люспесто разклонено коренище. Има силно изразено диуритично действие.	Корен Стрък
20	<p>Змийско мляко <i>Chelidonium majus</i></p>	Каменисти, сенчести и открити влажни места по територията на цялата община	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Макови - Papaveraceae) - многогодишно тревисто растение с гъст оранжев млечен сок. Използва за лечение на жълтеница, жлъчнокаменна болест, гастрит, колит и др., като има спазмолитично, болкоуспокояващо и	Стрък

				<p>противовъзпалително действие. Змийското мляко се прилага и при бъбречни заболявания (поради своя диуретичен ефект), при лошо храносмилане, високо артериално налягане.</p>	
21	<p>Иглика безстъблена <i>Primula acaulis</i></p>	<p>Рядко се среща по ливадите извън населените места</p>		<p>(Сем. Игликови - Primulaceae) - Многогодишно растение с късо коренище. Маслото от безстъблена иглика се използва за лечение на кожни заболявания.</p>	<p>Използват се корените, стъблата и цвета на игликата.</p>
22	<p>Иглика лечебна <i>Primula veris</i></p>	<p>Среща се в големи количества в населените места и извън тях</p>	<p>На групи</p>	<p>(Сем. Игликови - Primulaceae) - многогодишно тревисто растение с късо коренище и множество дълги цилиндрични корени с диаметър 1-2 мм. Използват се във фитотерапевтичната практика и за приготвяне на фитопрепарати.</p>	<p>Използват се корените и цвета на игликата.</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

23	<p>Лайка езичеста <i>Chamomilla suaveolens</i></p> 	<p>Расте по тревисти и изоставени места, край селища, пътища и из посевите. Разпространено из цялата страна докъм 1000 м надморска височина.</p>	На групи	<p>Сем. Asteraceae (Compositae) — Сложноцветни. Едногодишно тревисто растение. Една от най-широко употребяваните билки при колики, при уртикария (чрез компреси), за гаргара при възпалителни заболявания на устната кухина, при лош дъх на устата, при гъбичкови възпаления на лигавицата на устната кухина. Компреси от запарка се използват при външни хемороиди, перианални фистули, за влагалищни промивки и т.н.</p>	Цвят
24	<p>Липа дребнолистна <i>Tilia cordata</i></p> 	<p>Сенчести и умерено-влажни места из смесени широколистни гори и пътища</p>	По единично	<p>(Сем. Липови - Tiliaceae) – листопадно дърво с височина до 30 метра. Дребнолистната липа е горскостопанско, декоративно, лечебно, медоносно и багрилно растение.</p>	Цвят
25	<p>Липа едрolistна <i>Tilia platyphyllos</i></p> 	<p>Среща се в по-ограничени количества в горите</p>	По единично	<p>(Сем. Липови - Tiliaceae) – листопадно дърво с височина до 40 метра. Изисква по-мек и по-влажнен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Събират се съцветията.</p>	Цвят и листа

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

26	<p>Липа сребролистна <i>Tilia tomentosa</i></p> 	<p>Среща се по-рядко в покрайнините на горите</p>	<p>По единично</p>	<p>(Сем. Липови - Tiliaceae) – листопадно дърво с височина до 25 метра. Събират се цветовете с присъцветници. Използват се във фитотерапевтичната практика.</p>	<p>Цвят</p>
27	<p>Мащерка дългостъблена <i>Thymus longidentatus</i></p> 	<p>Мащерката расте по сухи, скалисти и припечни места, из храсталаци и пасища. Разпространено из цялата страна докъм 2000 м надморска височина.</p>	<p>На групи</p>	<p>(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче, формиращо сбити или рехави туфи, високи до 10 (30) см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Мащерката се прилага като запарка при суха кашлица, спастичен бронхит, коклюш, стомашно-чревни възпалителни заболявания с колики и метеоризъм, както и външно за промивка на устната кухина и за гаргара.</p>	<p>Цвят</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

28	<p>Мащерка красива <i>Thymus comptus</i></p> 	<p>Среща се рядко в малки количества по пасищата</p>		<p>Сем. Устноцветни - Lamiaceae Храсти с височина до 25-30 см. Много рядък вид, подложен на специална защита.</p>	<p>Цвят</p>
29	<p>Мащерка планинска <i>Thymus pulegioides</i></p> 	<p>Расте в клисурите на скали, по каменисти склонове</p>		<p>Сем. Устноцветни - Lamiaceae Растение с къси стъбла, образувачи обширна розетка.</p>	<p>Събират се стръковете с листата и цветовете.</p>
30	<p>Пача трева обикновена <i>Polygonum aviculare</i></p> 	<p>Среща се в умерени количества около обработваемите земи</p>	<p>В групи</p>	<p>Едногодишно тревисто растение с дълъг вретеновиден корен, което притежава лечебни свойства и се класифицира към семейство Лападови – Polygonaceae Използва се при пясък и камъни в бъбреците и пикочния мехур, язва, кървава диария, глисти, сърдечни заболявания. Външно - при различни кожни заболявания, както и за лечение на рани, язви и синини.</p>	<p>Стъбло Лист</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

31	<p>Мента дълголистна <i>Mentha longifolia</i></p> 	<p>Среща се в големи количества по влажни места</p>		<p>Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Многогодишно тревисто растение, високо от 40 до 120 cm. Листата са без дръжки, дълги от 4 до 9 cm. Дълголистната мента е етерично-маслено, багрилно, лечебно и медоносно растение и подправка</p>	Лист.
32	<p>Мента кръглолистна <i>Mentha suaveolens</i></p> 	<p>Широко разпространено растение</p>		<p>Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Многогодишно, високо 40 cm, растение с яснозелени кръгли, силно ароматни листа, изпъстрени с бели петънца. Използва се като билка и подправка. Подходяща за отглеждане в саксии на балкони и тераси.</p>	Лист
33	<p>Мента полска <i>Mentha arvensis</i></p> 	<p>Среща се из влажните места, ливадите и речните брегове доста нашироко в цялата страна до 1000 м надморска височина.</p>		<p>Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Многогодишно тревисто растение със силно разклонено коренище. Полската мента има спазмолитично, противовъзпалително, успокоително, обезболяващо, карминативно, диуретично, потогонно, антиконвулсивно, хемостатично и тонизиращо действие.</p>	Лист

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

34	<p>Мента обикновена <i>Mentha spicata</i></p> 	<p>Среща се в покрайнините на горите в малки количества</p>		<p>Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Лечебно и ароматно растение, със свойства, които помагат за лечение на храносмилателни проблеми - лошо храносмилане, метеоризъм, гадене или повръщане, но ментата има и успокояващи и отхрачващи ефекти.</p>	<p>Използват се листата на растението.</p>
35	<p>Овчарска торбичка <i>Capsella bursa-pastoris</i></p> 	<p>Среща се в умерени количества около обработваемите площи</p>	<p>На групи</p>	<p>Овчарска торбичка е едногодишно или двугодишно тревисто растение от сем. Brassicaceae (Cruciferae) — Кръстоцветни. Има хемостатични, хипотензивни, фитонцидни, холеретични, стягащи, антипиретични лечебни свойства. Разширява периферните съдове, повишава тонуса на матката и повишава подвижността на мускулите, активира чревната подвижност. Съдържа голямо количество калий.</p>	<p>Стрък</p>
36	<p>Мъжка папрат <i>Dryopteris filix-mas</i></p>	<p>Расте из сенчести влажни места в горите и храсталаците, предимно в планините. Разпространено из цялата страна докъм 1800 м надморска височина.</p>	<p>По единично</p>	<p>Сем. Polypodiaceae — Папратови. Многогодишно тревисто спорово растение с дебело косо или изправено, до 25 см дълго, кафяво коренище, покрито с многобройни останки от стари листа. Укрепва и формира правилния</p>	<p>Корен</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				<p>скелет; подобрява функционирането на нервната система; нормализира метаболизма; има тонизиращо, успокояващо, дезинфекциращо, антибактериално и спазмолитично действие; почиства организма от токсини; укрепва имунната система; решава много кожни проблеми (екзема, обриви, nelечителни увреждания за дълго време); ефективен при хронично главоболие; облекчава ревматичните болки; бори се с паразити.</p>	
37	<p>Хвощ голям <i>Equisetum telmateia</i></p>	<p>Среща се в малки количества около вода</p>		<p>Семейство Хвощови (<i>Equisetaceae</i>) Вечно зелено растение с височина до 2,5 метра. Листата са силно редуцирани, събрани във венец по дължината на стъблото. Диуретично, кръвоспиращо, реминерализиращо средство.</p>	<p>Стрък</p>
38	<p>Хвощ горски <i>Equisetum sylvaticum</i></p>	<p>Рядко се среща около вода в горите</p>	<p>На групи</p>	<p>Семейство Хвощови (<i>Equisetaceae</i>) Многогодишно тревисто спорово растение с дълго подземно (дълбоко в земята) кафяво черно коренище с тънки корени и кълбести грудки. Външно водни извлеци от хвощ се прилагат като</p>	<p>Стрък</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				компреси и за обмиване при лечение на хронични язви и рани.	
39	<p>Смрадлика <i>Cotinus coggygia</i></p> 	<p>Расте по сухи каменисти и скалисти места, из храсталаци и разредени дъбови гори, обикновено на варовик. Разпространено в по-топлите части на страната докъм 800 м надморска височина.</p>		<p>Семейство Смрадликови (Anacardiaceae) Билката смрадлика е храст, до 4 м висок, рядко ниско дърво. Употребява се външно като противовъзпалително и антисептично средство при кожни заболявания, акне, гнойни пъпки, рани, подувания от измръзване и потене на краката, при хемороиди, циреи, възпаление на венците и др.</p>	Събират се листата на смрадликата.
40	<p>Бял равнец <i>Achillea millefolium</i></p> <p><small>Achillea millefolium L. Image processed by Thomas Schoepke www.plant-pictures.de</small></p>	<p>Среща се по сухите тревисти места, край пътищата, около горите, поляните, из недобре обработените посеви като плевел, из ливадите, между храсталаците и др. почти из цялата страна, като достига до 1600 м надморска височина..</p>	На петна	<p>Сем. Сложноцветни - Asteraceae - многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки. Има кръвоспиращо и противовъзпалително действие, които се дължат на съдържащото се в него етерично масло.</p>	Цвят

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

41	<p>Тинтява пролетна <i>Gentiana verna</i></p> 	<p>Вирее по билните поляни на високите планини, на плитки, варовити почви.</p>	На петна	<p>Семейство Тинтявови – <i>Gentianaceae</i>. Пролетната тинтява е един от най-малките видове от рода Тинтява, който при нормални условия достига до няколко сантиметра височина. Яркосините цветове са с диаметър 1-2 cm. Действа за повишаване на апетита, синхронизиране на работата на храносмилателната система, в качеството на отлично жлъчегонно и спиращо кръвотечения средство, при заболявания на очите, за стимулация на чернодробната дейност.</p>	Стрък Корен
42	<p>Теменуга миризлива <i>Viola oderata</i></p> 	<p>Рядко се среща в просветлените листопадни гори и храсталаци, предимно в доловете и поречията на по-големите реки.</p>	На петна	<p>Сем. <i>Violaceae</i> (Теменугови) Многогодишно тревисто растение без стъбло, с надземни издънки, високо от 3 до 12 cm. Декоративно и медоносно растение. Отглежда се в цялата страна. В цветовете, листата и корените се съдържа теменугово масло, използвано в парфюмерията. Корените съдържат алкалоида виолин, намиращ приложение в медицината.</p>	Стрък Корен
43	<p>Теменуга трицветна <i>Viola tricolor</i></p>	<p>Расте из тревисти места, ливади, храсталаци, из ниви и градини. Разпространено из цялата страна, предимно в равнините и предпланините докъм 1000 (1800) m надморска височина.</p>	На петна	<p>Сем. <i>Violaceae</i> (Теменугови) Едногодишно или двегодишно тревисто растение. Стъблото високо 10-40 cm. Прилага се като специфично лечебно средство при суха кашлица, кожни страдания (екземи, скрофули,</p>	Надземна част

				<p>акне, импетиго), задръжка на течности в организма, ревматизъм, заболяване на пикочните органи, истерия.</p>	
44	<p>Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i></p>	<p>Расте по сухи тревисти места, като бурен край селища, пътища и изоставени места, плевел из посевите. Разпространено - из цялата страна докъм 1600 м надморска височина.</p>	<p>На групи и на петна</p>	<p>Семейство Сложноцветни (Compositae, Asteraceae). Двугодишно тревисто бодливо растение с вретеновиден месест корен. Стеблото е изправено, 100—200 см високо, силно разклонено. Извлек от магарешки трън действа тонизиращо и ободряващо на организма. Приложен в малки дози, извлекът от магарешки трън възбужда централната нервна система, докато по-големите дози я потискат. В състояние е да подобри сърдечната дейност и да повиши в резултат на това пониженото артериално налягане. Растението оказва и известно противомикробно действие. Цветните кошнички на билката се използват за външно приложение при обриви на кожата и при вторични кожни инфекции.</p>	<p>Надземна част с кошничките и листа без долната стъблена част</p>

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				Влияе благоприятно на заболявания на пикочно-половата система, при простатит. В нормални дози повишава потентността.	
45	<p>Малина Rubus idaeus</p> 	Среща се в големи количества в покрайнините на горите	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - полухраст с изправени, вдървени стъбла. Използва се във фитотерапията, като билка в народната медицина, като суровина в хранително-вкусовата промишленост.	Листа и плод
46	<p>Шипка храсталачна Rosa cogumbyfera</p> 	Край пътища, по синори, храсталаци и гори. Установена е в цялата страна между 0 и 1000 метра надморска височина	На групи	Семейство розоцветни Листопаден храст висок до 2,5 метра. Лечебно и хранително растение. Има авитаминозно, антискорбутно, адстрингентно (затягащо), холагогно и диуретично действие. Използва се при хиповитаминози (пролетна умора, след боледувания), при лечение на атеросклероза, за подобряване на храносмилането и обмяната на веществата, за повишаване на жизнения тонус и др.	Плод
47	<p>Жълт кантарион лечебен Hypericum androsaemum</p>	Расте по сухи тревисти и храсталати места, разредени гори и сечища, изоставени орници, по необработвани места. Разпространено из цялата страна докъм 2000 м надморска височина.	На групи	(Сем. Звънкови - Hypericaceae) - многогодишно тревисто растение с хоризонтално, пълзящо коренище. Има регенеративно, противовъзпалително действие, срещу язвена болест, депресия,	Цвят Листа

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				екзема, периодично емоционално разстройство, меланхолични състояния, безпокойство, отказ от тютюнопушене, обрив на устата, херпес.	
48	<p>Жълт кантарион багрилен <i>Hypericum perforatum</i></p> 	Среща се в големи количества на територията на цялата община	На групи	Лечебна звъника. Използва се при язва на стомаха и дванадесетопръстника, остри и хронични гастрити, ентероколити, парене, лошо храносмилане	Цвят Листа
49	<p>Росопас <i>Fumaria officinalis</i></p>	Обитава тревисти места, край пътища, в посеви и др. На територията на цялата страна от 0 до 1000 м. н. в.		Известна още като горчива трева, димна трева, димянка, самодивски босилек. Принадлежи към сем. Макови (Papaveraceae) и е едногодишно тревисто растение. Стъблото е разклонено. Листата са двойноперести, нарязани. Цветовете са събрани на върха на стъблото и разклоненията му в гроздовидни съцветия. Има пазмолитично,	Цвят

Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				болкоуспокояващо, жлъчегонно, апетитовъзбуждащо, тонизиращо чревната перисталтика.	
50	<p>Черен оман (зарасличе) <i>Symphitum officinale</i></p> 	<p>Расте из влажни и замочурени ливади, заливни места край реки, потоци и др. Разпространено (обикновено поединично) из цялата страна докъм 800 м надморска височина.</p>	На групи	<p>Многогодишно тревисто грубовлакнесто растение с късо вертикално коренище и масивен месест корен. Черният оман ускорява зарастването на раните, действа противоязвено (противовъзпалително и ускоряващо заздравяването), стимулиращо разрастването на нови съединителнотъканни клетки.</p>	Корен
51	<p>Маточина <i>Melissa officinalis</i></p> 	<p>Расте из сенчести храсталаци, разредени гори, тревисти и каменисти места, понякога и край селищата. Разпространено из цялата страна докъм 1000 м надморска височина.</p>	На групи	<p>Известна още като лимонче, пчелно биле, лимонка. Многогодишно тревисто растение с характерна лимонена миризма. В народната медицина маточината се използва за лечение на редица заболявания, като невроза, нервно сърцебиене, климакс, дисменорея, меланхолия, бронхиална астма, повръщане по време на бременност.</p>	Използват се листата на маточината.
52	<p>Чобанка <i>Petasites hybridus</i></p>	<p>Расте по камениливи и влажни места край реки и потоци.</p>	На групи	<p>Многогодишно тревисто двудомно растение с месесто пълзящо коренище; пролет</p>	Листа и коренища.

				<p>развиващо цветоносни стебла. Среща се и с наименованията лечебна овчарка и лопуш. Основно действие - спазмолитично. Използва се като отвара при треска, задух, подагра и епилепсия. Външно - за улесняване заздравяването на затворени рани и изгаряния.</p>	
53	<p>Татул <i>Datura stramonium</i></p> 	<p>Расте по развалини и изоставени места, като бурен край селищата. Разпространено из цялата страна докъм 1000 м надморска височина.</p>	<p>На групи</p>	<p>Едногодишно тревисто растение с неприятна миризма. Стеблото изправено, до 120 см високо, в горната част разклонено. Листата са последователни, на дълги дръжки, яйцевидни островърхи, дълбоко изрязано назъбени. Цветовете са едри. Отровна билка! Използва се при различни спастични състояния, но главно при астма под формата на противоастматични цигари или прах за поставяне върху въглен и вдишване на дима.</p>	<p>Листа</p>

**Програма за опазване на околната среда на община Брацигово 2021-2027г.
Раздел „Лечебни растения“**

От разпространените на територията на общината лечебни растения интерес за населението представляват липов цвят, лайка, малина, къпина, боровинка, шипка, жълт кантарион, лечебна иглика и мащерка.

Съгласно чл.5 от Наредба № 2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и троскот;
- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволение за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

Позволение не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Позволение не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволение за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничество - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;

- от кмета на общината, когато ползването е от:
 - ✚ земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
 - ✚ от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

1. плановете документи;
2. дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
3. научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
4. изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
5. култивиране и преработка на лечебните растения;
6. обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
7. други дейности, свързани с управлението и контрола.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка, или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

1. вида на ползването;
2. разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
3. района или конкретното находище;
4. начина на ползване;
5. задължения на ползвателя.

IV. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

С раздел „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Брацигово, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;

- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Съобразяване на издадените разрешителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
- Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
- Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
- Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината.

V. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

В границите на Община Брацигово няма територии, които не са защитени, но да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

VI. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Разрешителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготвител в РИОСВ - Пазарджик, съгласно Закона за лечебните растения.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сеченето, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;
- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представлящо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

В Наредбата за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги на територията на община Брацигово, са определени таксите за събиране на части от лечебните растения. Всички дейности, свързани с лечебните растения, които се извършват на територията на община Брацигово са в съответствие с приетото законодателство на Република България.

VII. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалният режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Р България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните лечебни растения:

- *Божур червен (Paeonia peregrina Mill.)*
- *Зърнастец елишовиден (Frangula alnus Mill.)*
- *Иглика лечебна (Primula veris L.)*
- *Кисел трън (Berberis vulgaris L.)*
- *Лазаркия, енъовче ароматно (Galium odoratum (L.) Scop.)*
- *Лудо биле, старо биле (Atropa belladonna L.)*

- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis L.*)
- Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia All.*)
- Тлъстига лютивa (*Sedum acre L.*)
- Шаниче (*Alchemilla vulgaris complex*)

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението на ЗЛР. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околна среда и води между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределяне на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus L.*)
- Волски език (*Phyllitis scolopendrium (L.) Newm.*)
- Горицвет пролетен (*Adonis vernalis L.*)
- Дилянka лечебна, валериана (*Valeriana officinalis L.*)
- Залист бодлив (*Ruscus aculeatus L.*)
- Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes L.*)
- Исландски лишей (*Cetraria islandica (L.) Ach.*)
- Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis L. ssp. aristatus*)
- Какула едрочветна (*Salvia tomentosa Mill.*)
- Катраника (*Artemisia alba Turra*)
- Копитник (*Asarum europaeum L.*)
- Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng*)
- Момина сълза (*Convallaria majalis L.*)
- Оман бял (*Inula helenium L.*)
- Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum Crantz*)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum L.*)
- Пирински чай (*Sideritis scardica Grisb.*)
- Пищялка панчичева (*Angelica pancici Vand*)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum L.*)
- Риган бял (*Origanum vulgare L. ssp. hirtum (Link) Ietswaart*)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis L.*)

- Салеп (Orchis sp. diversa)
- Смил жълт (Helichrysum arenarium (L.) Moech.)
- Хвойна червена (Juniperus oxycedrus L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (Huperzia inundata (L.) Bernh = L.selago)
Цистозира (Cystoseira barbata (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават позволителни за бране и ползване на лечебните растения.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Брацигово, ще се постигне:

- Опазване на естествените находища от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработване на система от мерки и дейности, целящи запазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;
- Опазване на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
- Недопускане на изменение на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите.

IX. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

В настоящата програма са използвани основните термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

- **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;
- **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;
- **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;

• **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички

компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;

• **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи

местообитанието;

• **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;

• **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;

• **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;

• **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;

• **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;

• **Морфологични части** - коренът, коренището, луковицата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;

• **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;

• **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;

• **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища).